

Звіти науково-дослідчих катедр фізично-математичних наук

Науково-дослідча катедра геології при ХІНО

Катедра має секції гідрогеології й мінералогії.

Склад катедри:

керівник катедри — проф. Соболев,
завідувач секції гідрогеології — проф. Криштафович,
завідувач секції мінералогії — проф. Савич-Заблоцький,
дійсні члени катедри — проф. Федоровський і Ремізов,
аспіранти — Карякін, Коновалов, Таран і Турлей.

Зав. катедри й зав. секцій читають українською мовою, знають українську геологічну термінологію, але писати й розмовляти по-українському не можуть.

Дійсний член проф. Федоровський володіє українською цілком. Дійсний член Ремізов і аспірант Карякін читають і трохи розмовляють та пишуть.

У віданні катедри є геологічний кабінет та музей і мінералогічний кабінет та музей.

Крім індивідуальних тем, що опрацьовують члени катедри, остання поставила собі загальне завдання вивчення північно-українського басейну в геологічному, геоморфологічному, гідрогеологічному, петрографічному та ґрунтогеологічному відношеннях і що до корисних копалин. В цьому напрямку у звітному році провадилися такі праці:

1. Вивчення геоморфології і четвертичних покладів району Дніпровського обліднення (Соболев і Карякін).

2. Збирання матеріалів з гідрогеології північно-української мульди (Криштафович).

3. Гідрогеологічні й геологічні досліді в околицях Чугуєва (за завданням ЕСХАР'у) і Слов'янська (за завданням курортного управління) та Березівських мінеральних вод і Харкова (Криштафович).

4. Вивчення гідрогеології Харкова (Федоровський).

5. Складання мапи ґрунтів дачі Харківського Зоотехнікуму й дослідження материнських порід с.-г. досвідних станцій України (Ремізов).

6. Мінералого-петрографічне дослідження фосфоритів Кременця коло Ізюму (Савич-Заблоцький).

7. Зведення відомостей про корисні копалини Харківщини (доповідь Турлея).

Крім цієї планової роботи, члени катедри опрацьовували ще й інші питання, з яких можна тут зазначити:

1. Загальні питання теоретичної палеонтології й геології (Соболев).
2. Естратиграфія архея й протерозоя української й центрально-руської плити та геотектоніка.
3. Походження криворізьких залізистих кварцитів (Соболев).
4. Вияснення зв'язку між урожаями головніших культур у різних ґрунтових районах України й кліматичними факторами (Ремізов).

У звітному році зав. катедри Соболева й аспіранта Карякіна командувала Укрнаука для геологічних і геоморфологічних дослідів в середнє Подніпров'я. В цій екскурсії брали участь також нові аспіранти катедри — Коновалов і Таран.

Карякін брав також участь у ґрунтово-геологічній експедиції в район Дніпрельстану. Криштафович робив екскурсію в районах Слов'янську й Чугуєва. Соболев провадив геоморфологічні досліді в околицях Карадагу в Криму.

Майже цілковита відсутність нової закордонної літератури, брак коштів на поповнення й ремонт робочого інвентарю геологічного й мінералогічного кабінетів, недостача коштів на польову роботу — робили нормальну роботу майже неможливою.

Всі члени катедри провадили педагогічну роботу по різних вузах Харкова. Зав. катедри, як представник Українського відділу Геологічного Комітету, має зв'язок з господарськими органами й трестами. Криштафович провадив роботу за завданнями ЕСХАР'у й Курортного Управління. Федоровський робив за завданнями Комгоспу, Ремізов робив у ЦСУ, вивчав породи досвідних станцій і досліджував динасову цеглу за завданням Силікаттресту.

Катедра виготувала до друку такі праці:

Карякін.

К геологии горы Калитвы.

Криштафович.

1. Геологическое и гидрогеологическое исследование Чугуева в связи с сооружением ЭСХАР'а.
2. Гидрогеологические и геологические исследования окрестностей Славянска.
3. Гидрогеологический очерк района Березовских минеральных вод.

Ремізов.

1. Почвы уездов: Фатежского, Шигровского, Обоянского и северной половины Курского, с почвенными картами трехверстного масштаба.
2. Почвенный покров опытной станции кормовых трав НКЗ.
3. Статистическая обработка данных об урожаях полевых культур в связи с естественно-историческими условиями на территории Украины.

К. Н. Савич-Заблоцкий.

1. Породы грано-диоритовой магмы Горной Осетии.
2. Микроскопическое исследование фосфоритов горы Кременец.
3. Железные руды и изверженные горные породы верховья Лабы.

Д. Н. Соболев.

1. Биостратиграфия верхнего неогена. 2. Climenairum catalogus. 3. Опыт построения ретикулярной системы гониатитов. 4. Геоморфогенез Севернопольской низменности и областей, с нею сопредельных. 5. История формирования Севернопольского бассейна. 6. Геологические основы естественного районирования Русской равнины. 7. К геоморфологии ледниковых образований Днепровского языка. 8. Геоморфологические наблюдения в Среднем Поднепровьи. 9. По поводу работы Б. А. Лигнова „К вопросу о террасах Днепра“.

Д. Н. Соболев и П. М. Королевич.

1. Ледниковые отложения окрестностей Варшавы. 2. Буровые скважины Севернопольской низменности и областей, с нею сопредельных. 3. Геоморфологические очерки Среднепольской возвышенности. 4. Эскиз плана и архитектуры кристаллического фундамента Скандо-России. 5. Опыт стратиграфии архея и протерозоя украинской и центрально-русской плиты. 6. На путях к разрешению вопроса о происхождении крижоворожских железистых кварцитов.

Г. Ф. Турлей.

Полезные ископаемые Харьковщины.

А. С. Федоровский.

1. Гидрогеология Харькова. 2. О массовой гибели организмов.

В 1925—26 році члени катедри надрукували такі праці:

Н. А. Ремизов и Л. И. Карякин.

Почвенный покров приазовского опытного поля (1925).

Л. Н. Соболев.

1. Проблема стратификации русского девона. (Изв. Акад. Наук, 1925). 2. О возрасте свентокржитского кварцита (Зап. Екатор. кафедры геол., 1926). 3. О ледниковых отложениях окрестностей Варшавы (там же). 4. О возрасте зигмунтовского конгломерата (Бюл. Моск. Общ. Ест., 1925). 5. Геотектоника Севернопольского бассейна (Тр. Харьк. Общ. Исп. Пр., 1925). 6. Польско-украинская периглянцимленная эоловая формация (Изв. УОГК, 1926). 7. О природе каневских дислокаций (Тр. I Съезда по изуч. произв. сил Укр. Геология, 1926). 8. Еволюція й революція в історії органічного світу („Черв. Шлях“, 1926).

Катедра географії та антропології при ХІНО

Звіт за 1926-27 рік

Склад катедри: голова — проф. О. А. Івановський, керівники секцій: географії й картографії — проф. С. Л. Рудницький, антропології та антропогеографії — проф. О. А. Івановський, археології — проф. О. С. Федоровський.

Дійсні члени катедри (крім вищезгаданих): М. І. Дмитрієв (географія), проф. Л. П. Ніколаєв (антропологія), проф. А. Л. Рейнгард (переїхавши

на посаду до Ленінграду в середині року, вийшов тим самим із складу катедри) і М. Я. Рудинський (археологія).

Наукові співробітники: О. В. Недригайлова (антропологія) і професор О. М. Покровський (антропологія й антропогеографія).

Аспіранти: С. Ю. Кобзей (географія), Н. І. Крисенко (антропогеографія), Н. П. Мазниця (антропогеографія), О. О. Постнікова (антропогеографія), О. О. Потапів (археологія), В. П. Ступницький (археологія) й М. К. Фукс (археологія).

Катедра мала звітного року 23 засідання (з них 2 були об'єднані з засіданнями катедри геології), де зроблено 37 докладів:

П. П. Джунковський, З приводу реставрування статуї хінської богині, що належить Географічному Кабінетові ХІНО.

М. І. Дмитрієв. 1. До питання про час утворення льосу на Україні. 2. Районування України на підставі рельєфу та характеру четвертинних покладів. 3. До морфології льодовикового району Слобожанщини.

О. А. Івановський. Про наукові праці проф. О. М. Нікольського в царині зоогеографії (з приводу 45-річчя його наукової діяльності).

В. С. Ільїн. Сучасний стан гідрогеологічних досліджень в СРСР.

С. Ю. Кобзей. Чорна Гора.

Н. І. Криштафович. Про II всесоюзний геологічний з'їзд у Києві.

О. В. Недригайлова. 1. Антропологічні дослідження жіночого населення України. 2. Деякі визначення за найновіші палеоантропологічні праці.

Л. П. Ніколаєв. 1. Деякі антропологічні дослідження населення України. 2. Про подорож до Ленінграду й про роботу в бібліотеці музею антропології й етнографії Академії Наук. 3. Деякі визначення за фізичний розвиток дітей передшкільного віку (за дослідом дітей України).

О. М. Покровський. 1. З приводу реставрування статуї хінської богині, що належить Географічному Кабінетові ХІНО. 3. Демонстрування діапозитивів про Схід. 3. На спомин Манувріє.

О. О. Постнікова. Про літню подорож до Сванетії.

О. О. Потапів. 1. Опуклоденцевий посуд Донецького енеоліту. 2. Типи передскитських могильних споруджень. 3. Кам'яна доба на Кавказі.

А. Л. Рейнгард. Літня екскурсія до Осетії.

М. А. Ремізов. Про всесоюзні з'їзди мінералогів та ґрунтознавців в Ленінграді.

М. Я. Рудинський. Археологічний нарис Полтавщини.

Д. Н. Соболів. Про II всесоюзний з'їзд геологічний в Києві.

В. П. Ступницький. 1. Про городище біля сл. Кам'яне (пригородок) Лебединського району Сумськ. окр. 2. Кокуєво й Горське городища Лебед. району Сумськ. окр. 3. Про Озацьке й Межирічське городища Лебед. району Сумськ. окр. 4. Михайлівське городище Лебед. району.

О. С. Федоровський. 1. Керченська археологічна конференція. 2. Сліди гірництва та металургії бронзової доби в Слов'яно-сербському

районі. 3. Демонстрування діяпозитивів з української етнографії. 4. На спомин Д. М. Щербаківського. 5. Маршрутне дослідження району Дніпрельстану.

М. К. Фукс. 1. Ім'яні городища „Книги Большого Чертежа“ та Зміїво городище. 2. Городища в сточищі Сіверського Дінця скитського типу. 3. Скитські городища Слобожанщини.

Л. А. Шкорбатов. Ботанічне вивчення р. Дінця й його допливів в звязку з питанням про річкове водопостачання м. Харкова.

Катедра взяла участь у шануванні акад. О. М. Нікольського з приводу 45-річчя його наукової діяльності, при чому голова катедри, професор О. А. Івановський, з доручення ювілейного комітету, зробив на ювілейному засіданні доповідь про наукові праці акад. Нікольського в царині зоогеографії. Крім того, катедра привітала голову Державного Руського Географічного Товариства — проф. Ю. М. Шакальського, з приводу 70-річчя від дня його народження, і проф. Г. І. Танфільєва, голову катедри географії в Одесі, з приводу 70-річчя його наукової діяльності.

Секція антропології та антропогеографії

Праці секції антропології та антропогеографії йшли трьома напрямками: 1) опрацьовувано матеріали що до питання про вплив середовища на людину (цю працю провадив головно керownik секції — проф. О. А. Івановський); 2) збирано та опрацьовано матеріали що до антропології населення України, переважно українців, а також руських і євреїв — як дітей передшкільного та шкільного віку, так і дорослих — чоловіків і жінок (ці дослідження провадили О. В. Недригайлова, проф. Л. П. Ніколаєв і О. М. Покровський) і 3) члени секції провадили підготовку до вивчення антропогеографічного питання про щільність населення України (за матеріалами останнього перепису) в звязку з геологічними, орографічними, ґрунтовими, кліматичними, гідрографічними, фітогеографічними та іншими обставинами краю. В цій підготовці брали участь: керownik секції — проф. О. А. Івановський, О. М. Покровський, Н. І. Крисенко, Н. П. Мазниця, О. О. Постнікова, а також Демченко, Мельникова, Сидора й Тимченко, що не були членами катедри.

В аспірантському семінарі зроблено такі доповіді:

Проф. О. А. Івановський. Про завдання та засоби антропогеографічного вивчення щільності населення України за матеріалами останнього перепису.

О. О. Постнікова. 1. Географічне становище, як фактор розміщення населення. 2. Значіння простору для розміщення населення. 3. Роля флори та фауни для розміщення населення.

Н. П. Мазниця. 1. Розвиток антропогеографічних ідей. 2. Завдання та методи антропогеографії.

Н. І. Крисенко. 1. Рух народів. 2. Вплив клімату на щільність населення.

Сидора. Океани та острова в антропогеографічному відношенні.

- Мельникова. 1. Значіння рельєфу для розміщення населення.
2. Вплив форми берегів на щільність прибережного населення.

У всіх вищенаведених напрямках праці секції не закінчено, і їх мають продовжувати в майбутньому академічному році.

Аспіранти секції антропології та антропогеографії брали участь також у семінарі студентів-географів ХІНО, що був присвячений вивченню Алтаю, куди аспіранти разом із студентами мають намір зробити цього літа наукову експедицію.

В цьому семінарі аспіранти зробили такі доповіді:

Н. П. Мазниця — Про геологічний склад Алтаю.

Н. І. Крисенко — Клімат Алтаю.

О. О. Постнікова — Населення Алтаю.

Звіт про роботу секції географії й картографії науково-дослідчої катедри антропології й географії від жовтня 1926 р. до червня 1927 р.

В склад секції входили — голова її проф. Рудницький, дійсний член проф. Дмитрієв і аспірантка С. Кобзей-Сіак.

Крім того, в праці секції, для добуття собі географічного знання й засвоєння науково-дослідчих метод у цій галузі науки, брали участь співробітники інших катедр, а саме: Дубняк, Левицький, Платонів, Процакевич, Лазарис, Гаврилова, Максакова.

З цими добровільними співробітниками відбулося (від місяця січня 1927 року, коли цей колектив зібрався) до 10 червня 1927 року 23 конверзаторії, присвячених вивченню й оброблюванню головних проблем дослідчої географічної й картографічної праці.

В звязку з цими теоретичними конверзаторіями були: а) практичні вправи по картографії; б) три екскурсії в околицях Харкова (картографічні); в) шість географічних екскурсій в околиці Харкова; г) намічено географічну експедицію для дослідження долини Дніпра між Києвом та Херсоном.

Керownik секції протягом цього часу а) писав обширний підручник географії; б) писав про 1) завдання геогр. науки на укр. землях; 2) історичну географію в системі географознавства; 3) про військову географію; 4) географію, як самостійну природну науку.

Звіт про наукову діяльність в 1926 — 27 році проф. О. А. Івановського

Проф. О. А. Івановський, голова катедри (з початку її утворення) та керownik секції антропології й антропогеографії, продовжував опрацьовувати матеріали що до питання про вплив оточення на людину. Матеріали, що зібрав протягом останніх 30 років особисто Івановський, а також і його товариші — учні або просто знайомі — дуже великі, і опрацьовування їх — різні розрахунки, виведення пересічних, складання рядів за методами варіаційної статистики, креслення діаграм та інших графіків — при відсутності коштів на платню помічникам — посувається вперед дуже помалу. Надія закінчити працю в поточному році не здійснилася;

є надія закінчити її в майбутньому році. Вся праця буде не менш, як на 20 друк. аркушів, з численними рисунками й діаграмами.

Поволі, з тієї ж таки причини, посувається й друга праця: „Новонароджені та їхнє майбутнє“, де просліджено долю (з погляду антропологічного) близько 1.500 новонароджених різних народів, що входять до складу нашого Союзу, з моменту народження й до 20—27 років. Бажано б і цю працю закінчити в майбутньому році.

Був проф. О. А. Івановський також за голову комісії для розгляду наукових праць А. Л. Рейнгарда (які останній подав до Укрнауки, захищаючи учену ступінь доктора географії) й написав для Укрнауки докладний огляд цих праць.

На ювілейному засіданні з приводу 45-річчя наукової діяльності акад. О. М. Нікольського сказав промову про наукові праці акад. Нікольського в царині зоогеографії.

Звіт про роботу дійсного члена катедри географії та антропології М. І. Дмитрієва за 1926—27 учбовий рік

Минулого 1926—27 учбового року вивчав четвертичні поклади України, цікавлячись головним чином питанням про час утворення лесу на Україні. Наслідком цього була робота: „До питання про час утворення лесу на Україні“. Відповідну доповідь зробив на засіданні катедри.

Крім того, вивчав морфологію Дніпровського льодовикового язика переважно тієї частини його, яка заходила в межі Слобідської України. Вивчав відповідну літературу та опрацьовував власні спостереження. Наслідком цього була робота: „До морфології льодовикового району Слобідської України“, яка зараз друкується. Відповідну доповідь зробив на засіданні катедри. Крім цього, прочитав на засіданні катедри доповідь: „Районізація України на основі рельєфу та характеру четвертичних покладів“, а також з доручення катедри написав для Держплану УСРР дві розвідки: 1. Географічний розподіл України і 2. Орографія України.

Останнім часом вивчав рельєф Слобідської України.

Звіт про наукову діяльність дійсного члена науково-дослідчої катедри антропології Л. П. Ніколаєва

Протягом 1926—27 року написав такі наукові роботи:

1. Національні та соціальні різниці в фізичному типі населення Харківської округи. „Записки Інституту Народньої Освіти“, т. I, 1926. Те саме надруковано руською мовою в збірнику „Матеріали по антропології України“, т. II, що вийшов за його редакцією.

2. Национальные и социальные различия в физическом типе представителей. „Матеріали по антропології України“, сб. II.

3. Случай акромегалического гигантизма. (Там же).

4. К морфологии подвертельной области у украинского населения. (Там же).

Тепер готує до друку третій збірник „Материалы по антропологии Украины“, де будуть надруковані 9 наукових робіт моїх співробітників і, зокрема, такі мої власні роботи:

1. Возрастные, половые и конституциональные различия в весе органов у украинского населения.

2. Случай thoracosebisis lateralis congenitalis.

Треба також відзначити, що за останній рік складено декілька докладних рецензій про надруковані роботи. Такі рецензії є в часописах:

1. Archiv für Rassen und Gesellschafts-Biologie. Вд. 19 Н. 2. 1927.

2. Bulletin de la Société d'étude des formes humaines. 4 ème année, № 4. 1926.

3. Prof. Alfredo Niceforo — Une nuova statistica, biologia e sociale delle popolazione in Russia. 15 genn. 1927.

Нарешті, протягом 1926 — 27 року зробив такі наукові доповіді:

1. Физическое развитие детей дошкольного возраста (IV всесоюзный з'їзд дитячих лікарів у Москві в травні 1927 р.).

2. О некоторых антропологических работах, производимых в Харькове. (Науково-дослідча кафедра антропології. Листопад 1926 р.).

3. Некоторые данные о физическом развитии детей дошкольного возраста. (Науково-дослідча кафедра антропології. Червень 1927 р.).

Звіт про наукову діяльність співробітниць науково-дослідчої кафедри антропології та географії О. В. Недригайлової

Протягом 1926 — 27 року зробила на засіданнях кафедри такі наукові доповіді:

1. Деякі дані про антропологічні особливості українських жінок.

2. Нові дані про походження людини.

Крім цього, написала й надрукувала наукові роботи:

1. Национальные и социальные различия в мышечной силе и в процентных отношениях право- лево- и обоеруких. („Материалы по антропологии Украины“, сб. 2, 1926).

2. Физические признаки работниц г. Харькова. („Материалы по антропологии Украины“, сб. 2, 1926).

Тепер готує до друку такі роботи, що будуть надруковані в третьому збірнику „Материалов по антропологии Украины“:

1. Изменение физических признаков украинских женщин при старении.

2. Социальные различия в размерах таза у украинских женщин по корреляции этих размеров. У травні працювала в книгозбірнях м. Москви й мала змогу познайомитися з новою науковою літературою.

Звіт про роботу аспірантки Кобзей в секції географії науково-дослідчої кафедри географії й антропології за 1926 — 27 рік

За час своєї наукової підготовки по секції географії н.-д. кафедри географії й антропології за 1926 — 27 рік проробила таку роботу:

1. Підготувала й написала доповідь з метою прийняття аспіранткою до н.-д. кафедри про „Чорногірський кряж“ (фізіогеографічний нарис

на 23 стор. друку), яку (доповідь) зачитала на засіданні н.-д. катедри географії й антропології 30 січня 1927 року, після чого кафедра запропонувала до Укрнауки на затвердження.

2. Підготовлює матеріал до антропогеографічної доповіді про Гуцульщину.

3. Брала участь у всіх засіданнях н.-д. катедри.

4. Брала участь у 23 конферентіях секції географії під керуванням проф. С. Л. Рудницького.

5. Брала участь в 6 географічних екскурсіях в околицях Харкова під керуванням проф. С. Л. Рудницького.

6. Брала участь в картографічних вправах під керуванням проф. С. Л. Рудницького.

7. Іздила в двомісячну експедицію на Дніпро під керуванням проф. С. Л. Рудницького для географічного обслідування почви Дніпра від Києва до Херсону з спеціальним оглядом на Дніпрові пороги.

Звіт про роботу аспірантки катедри географії та антропології Н. Крисенко від січня до червня 1927 року

За цей термін вивчала загальне землезнавство, щоб скласти colloquium керовникові наукової катедри — професорові О. А. Івановському; вивчала також антропогеографічну літературу.

В семінарі аспірантів зробила такі доповіді: 1. Рух народів. 2. Клімат.

Збирала матеріал опрацьовувати питання про розподіл населення на Україні в зв'язку з антропогеографічними умовами (за даними останнього перепису на Україні).

Звіт про роботу аспірантки катедри географії й антропології Н. Мазниці за січень — червень 1927 року

Вивчала загальне землезнавство, щоб скласти colloquium керовникові катедри — професорові О. А. Івановському.

Вивчала антропогеографічну літературу.

В семінарі аспірантів зробила такі доповіді: 1. Розвиток антропогеографічних ідей. 2. Завдання й методи антропогеографії.

В семінарі вивчення Алтаю зробила доповідь: Корисні копалини Алтаю.

Збирала матеріал опрацьовувати питання про розподіл населення на Україні в зв'язку з антропогеографічними умовами, за даними перепису населення на Україні в 1927 році.

Звіт аспіранта - стипендія О. О. Потапова про працю за 1926 — 27 рік

Зробив 3 доповіді в археологічній секції катедри географії та антропології:

1. Опухлонцевий посуд донецького енеоліту (13. XI. 1926).
2. Типи передскитських могильних споруджень (16. IV. 1927).
3. Кам'яна доба на Кавказі (18. VI. 1927).

Брав участь в археологічних розкопах скитського могильника біля Люботина в-осени 1926 року під керуванням проф. О. С. Федоровського.

Брав участь в археологічних екскурсіях по Слобожанщині, а саме: провадив археологічні розвідки по городищах Донецькому, Заказарівському, Шеєрманівському, Велико-Данилівському, Мерефянському, а також по зольниках у Липовому Гаї, у Куряжу, у Люботині.

Самостійні археологічні дослідження провадив у двох напрямках: а) продовжував класифікування та описування кераміки бронзової доби, що переховується у Харківському Археологічному Музеї; б) влітку 1926 року продовжував розшуки передісторичних копалин обсидіану та майстерень у Закавказзі з метою вивчення передісторичних зв'язків України й Сходу.

Приготував і здав до друку такі праці: 1. Опуکلонецевий посуд бронзової доби сточища р. Дінця. (Надіслано до Всеукр. Археол. Комітету ВУАК). 2. Деякі старовинні речі з Кубанської округи в музеї Грузії. (Здано до Всеукр. Асоціації Сходознавства).

Крім того, продовжував опрацьовувати до друку опис власної колекції обсидіанових приладь неолітичної та бронзової доби, що їх зібрав року 1925 та 1926 у Закавказзі.

Продовжував вивчати науково-археологічну літературу згідно з планом, що затвердила катедра, а також простудіював для самостійної праці декілька книжок і спеціальних статей у різних виданнях археологічної комісії та за матеріалами археології Кавказу.

Як дійсний член Всеукраїнської Асоціації Сходознавства, взяв участь у роботах з'їзду цієї Асоціації в травні 1927 року, де зробив (25. V. 1927) доповідь: „Передісторичний Кавказ“, з демонструванням власних матеріалів.

Звіт про роботу аспірантки катедри географії та антропології О. О. Постнікової з червня 1926 до червня 1927 року

Влітку 1926 року (в червні) була керівником екскурсії студентів-географів на Кавказ по Воєнно-Грузинській дорозі й у Батум.

Завдання були такі: ознайомитися з ерозією гірських річок, льодовиками та з флорою субтропиків. З цією метою були на двох льодовиках, Гергетському й Декдорокському, і відвідали ботанічний сад під м. Батумом. З 5 серпня до 10 вересня того ж року їздила самостійно в гірську країну Сванетію з метою зазнайомитися з особливостями цієї країни, з її життям та побутом населення. У Сванетії довелося бути ще на двох льодовиках — Гульському й Донгуз-Орундському.

Повернувшись до Харкова, зробила доповідь про Сванетію на засіданні катедри.

Дальшу роботу провадила в трьох напрямках:

1. Продовжувала вивчати загальне землезнавство, з якого й склала colloquium керівникові катедри — професорові О. А. Івановському.
2. Вивчала антропогеографічну літературу.

Зробила такі доповіді в семінарі аспірантів: а) Географічний розподіл, як фактор розподілу населення. б) Просторінь, як чинник розподілу населення. в) Флора й фауна, як чинник розподілу населення.

В семінарі вивчення Алтаю прочитала доповідь: „Населення Алтаю“.

3. За завданням керівника катедри — проф. О. А. Івановського почала збирати й готувати матеріали для опрацювання питання про розподіл населення України (за даними останнього перепису на Україні) в зв'язку з антропогеографічними умовами, головним чином — з умовами ґрунту.

**Звіт про наукову роботу аспіранта археології В. Ступницького
в 1926 — 27 учбовому році**

Влітку 1926 року, з доручення археологічного комітету та педсекції Харківського Наукового Т-ва при УАН, провадив археологічну та музично-етнографічну роботу в Лебединському й почасти Ворожб'янському районах Сумської округи на Харківщині.

Що до археології, то звертав увагу головним чином на дослідження городищ в місцевостях по течії р. Псла зазначеної території. Наслідки дослідження такі: 1) детально (напівінструментово) зняв плани шести городищ, двох городків, двох осель та одного місця старовинного монастиря XVII ст.; 2) знайшов значну кількість старовинних речей бронзової та скитської доби. Все це — переважно уламки глиняного посуду, людських, тваринних та пташиних кісток, а також ловецьке й бойове знаряддя.

На підставі зібраного матеріалу склав археологічно-історичні нариси кожного з тих сіл, де провадив літню працю, а саме: Кам'яне (або пригородок), Новотроїцьке, Горки (або Анненберг), Курган, Озак, Михайлівка та Межиріч. Нариси ці перевіряв у чотирьох доповідях на засіданнях Харківської науково-дослідчої катедри антропології та географії протягом минулого учбового року. Теми доповідей:

1. Про городище й городок біля сл. Кам'яне (пригородок) Лебединського району Сумської округи.
2. Про Новотроїцьке та Горське городища й городок.
3. Про Озацьке й Межиріцьке городища.
4. Про Михайлівське городище.

Крім того, загальну доповідь про всі ці городища, як момент краєзнавчої роботи вчителя, зробив на пленумі педсекції Харківського Наукового Т-ва (12. XII. 1926).

Звичайно, доклади були ілюстровані планами городищ та знайденими речами.

Всі плани, знахідки й доповідні записки передано до Харківського археологічного музею.

Слід зауважити, що місцеві культурники — вчителі, члени сільрад і т. інш. майже нічого не знали про пам'ятки старовини в своїх селах і до справи розшуку їх спочатку поставилися скептично; але, в міру виявлення цих пам'яток, вони захопилися археологічною роботою та все-ічно допомагали.

В кожній школі тих сіл, де працював, залишив по декілька речей місцевих археологічних знахідок, що стануть за початок шкільного музею, який учителі обіцяли поповнювати, притягаючи до цієї роботи школярів та місцеве населення. Ці ж речі стануть за об'єкт проробки питань з історії матеріальної культури й побуту даного села підчас шкільних занять учителів.

Що до музично-етнографічної роботи, то вона полягала в записуванні від селян (за допомогою фонографу) пісень, при чому зроблено спробу з'ясувати, як відбилися сучасні революційні події на пісенній творчості слобожан. Виявилось, що селянська молодь та колишні червоноармійці здебільшого співають нових пісень із збірки Ів. Шевченка „Червоний пісенник“ (вид. ДВУ, 1925), сами ж не творять: старі люди цих пісень не співають. Серед підлітків помічається нахил до утворення частушок, але за старими танковими мелодіями й старим текстом гумористичного характеру.

В царині старої пісні є багато цінного з музичного боку: збереглися мелодії в так званих „древньо-грецьких“ ладах; є пісні без VII ступеня гам: трапляється східне офарбування інтервалів. Таким чином, поширений погляд, що слобожанська народня пісня, через особливу історію своєї території, ніби втратила свою художню вартість, потребує серйозного корективу.

Отже, записано коло 50 цілком нових, ще невідомих, українських народніх пісень; деякі з них аранжував для мішаного хору, що разом із давнішими записами склали музичну збірку під назвою „Десять слобожанських народніх пісень“ (вид. ДВУ, 1927). Протягом минулого учебного року зроблено три доповіді на тему: „Слобожанська народня пісня“ на окружних партійних курсах, в культкомісії Вукопспілки й на пленумі підсекції Харківського Наукового Т-ва, з ілюстрацією їх фонографом та співами капели „Дух“.

В липні цього року знов виїжджає на два місяці на Сумщину для продовження торішньої наукової праці по селах Лука, Баранівка, Закладне, Шпилівка, Сумська Ворожба, Терни й Городище.

Крім того, гадає прочитати лекції з місцевої археології та про сучасні пісні для селян тих сіл, де працював минулого літа, скористувавшись для музичних лекцій з подорожи по Сумщині капели „Дух“.

**Звіт про роботу аспіранта катедри географії та антропології М. К. Фукса
за 1926 — 27 рік**

1. Досліджував, продовжуючи роботу минулих років, такі городища в межах Харківщини: 1) Кам'яне на р. Гомольші, 2) Коробівське на С. Дінці, 3) Шейерманівське на р. Люботинці, 4) Караванівське на р. Мерефі, 5) Баранівське на р. Турушекові, — всі скитської доби, та 6) Змієво на С. Дінці — слов'янської доби, а також ряд становищ на Дінці від м. Зміїв до р. Гомольші.

2. Обробив матеріали про городища скитської доби в межах Харківщини, що їх досліджувано і звітного року, і минулих років, та на

підставі дослідження 15 городищ виявив деякі типологічні риси городищ скитської доби на Харківщині. Оброблені матеріали та висновки передав до друку в Археологічний Комітет України.

3. Прочитав 3 доповіді на засіданнях катедри: а) про городища Харківщини, що мають власне ім'я, та про Змієво городище на Дінці; б) про городища скитської доби в сточищі Дінця; в) про городища скитської доби (Більська група городищ) в сточищі Дніпра (в межах Харківщини).

4. Продовжував вивчати літературу за списком, що рекомендував проф. О. С. Федоровський, звертаючи найбільшу увагу на вивчення археологічної літератури, що стосується України.

**Звіт секції археології науково-дослідчої катедри географії та антропології
з 1 жовтня 1926 по 1 липня 1927 року**

Персональний склад секції: керownik — проф. О. С. Федоровський, дійсний член — М. Я. Рудинський (з 1927).

Аспіранти: О. О. Потапів, М. К. Фукс і В. П. Ступницький.

Секція не мала на дослідчі роботи й на розкопи ніяких коштів, тому праця її співробітників йшла переважно в напрямку реєстрації та опису пам'яток, збирання археологічного матеріалу з поверхні та наукових студіювань. Співробітники секції брали участь почасти також в розкопах та експедиціях, які провадили інші організації.

Головна робота секції була скерована на вивчення городищ Харківщини. В цьому напрямку вели досліди: М. К. Фукс (типологія скитських городищ), О. С. Федоровський (Золотоординські городища, Слов'янські городища), О. О. Потапів (городища центральної Харківщини), В. П. Ступницький (городища Лебединщини).

Секція збрала значний матеріал що до типології городищ, значні колекції кераміки, зробила чимало топографічних спостережень. В. П. Ступницький зняв декілька планів городищ, а М. К. Фукс виготовував до друку працю „Скитські городища Харківщини“ з численними планами.

Друга давня тема робіт секції — це вивчення попелищ. Роботу в цьому напрямку енергійно продовжували не тільки всі співробітники секції, але й ряд молодих дослідників, що зосереджують свою працю навколо археологічного музею. В цій царині О. С. Федоровський продовжував опрацьовувати питання про матеріальну культуру, географічне розповсюдження, добу й народність, яким належали попелища України. О. О. Потапів вивчав кераміку попелищ, М. К. Фукс — зв'язок цієї культури з городищами, аспірант музею І. Н. Луцкевич — попелища Харківщини й Валківщини, студент М. А. Заховаєв — попелища Валківщини.

Індивідуальна праця співробітників йшла в різних напрямках:

О. С. Федоровський продовжував вивчати гірництво та металургію бронзової доби, вивчав культуру часів переселення народів та Золотої Орди. Обраний в кінці звітнього періоду на дійсного члена М. Я. Рудинський розробляв археологію Полтавщини, неолітичні культури України, культури римських часів. М. К. Фукс вивчав культури скито-сарматської доби. О. О. Потапів — кераміку скорчених кістяків, а також

археологію Закавказзя. В. П. Ступницький — археологію Лебединщини взагалі й рештки часів української колонізації Слобожанщини.

Співробітники катедри брали участь:

а) в розкопах скито-сарматського могильника близько Люботина, що перевів Харківський Археологічний Музей;

б) О. С. Федоровський та М. Я. Рудницький — в реєстрації пам'яток і розкопах, що перевела археологічна експедиція Укрнауки для дослідження району Дніпрельстану;

в) О. С. Федоровський та О. О. Потапів в з'їзді Наукової Асоціації Сходознавства в Харкові, де виступали з доповідями.

Реєстр доповідей у секції археології науково-дослідчої катедри географії та антропології з 1 жовтня 1926 року по 1 липня 1927 року

О. С. Федоровський.

Керченська археологічна конференція. Ознаки гірництва й металургії бронзової доби в Слов'яно-сербському районі. Серія діапозитивів з української етнографії. На спомин Д. М. Щербаківського. Маршрутне археологічне дослідження району Дніпрельстану.

М. Я. Рудинський. Археологічний нарис Полтавщини.

О. О. Потапів. Опукло-дінцевий посуд донецького енеоліту. Типи устрою доскітських могил. Кам'яна доба на Кавказі.

М. К. Фукс. Іменні городища „Книги большого чертежа“ і „Змієве городище“. Городища в сточищі Сіверського Дінця скитського типу. Скитські городища Слобожанщини.

В. П. Ступницький. Городища біля слободи Кам'яне Сумської округи. Кокуєво й Гірське городища Лебединського району. Озацьке й Межиріцьке городища Лебединського району. Михайлівське городище близько Лебедина.

Звіт про наукову працю голови секції археології науково-дослідчої катедри географії та антропології проф. О. С. Федоровського з 1 жовтня 1926 року по 1 липня 1927 року

За звітний період брав участь у засіданнях катедри, керував секцією археології науково-дослідчої катедри, секцією археології та мистецтва Наукової Асоціації Сходознавства, семінаром археології та історії матеріальної культури при Харківському археологічному музеї, брав участь, як член, в роботі археологічного комітету Української Академії Наук і провадив індивідуальну наукову працю.

Екскурсії. Продовжував вивчення узбережжя Дінця в межах Харківської округи, переважно Зміївського району.

Експедиції. З доручення Укрнауки й археологічного комітету Української Академії Наук взяв участь в археологічній експедиції для вивчення району Дніпрельстану. Вів журнал археологічної партії на протязі маршруту вниз по течії. Експедиція оглянула всі острови Дніпра та

частково — правий берег. Відкрито значну кількість стацій - майстерень для виробу полірованого знаряддя, сховищ під скелями, кйоккенмедингів (кухенних покидьків), ритуальних споруджень, близьких до кам'яних кіл, або тумулів, могили з кромлехами й т. інш.

Розкопи. 1. В жовтні 1926 року керував розвідковими розкопами біля слободи Люботина Харківської округи. Виявлено належність його до скито-сарматської культури. 2. В травні 1927 року перевів розкопи решток мамонтів на землі будинку Держпромисловости в Харкові. Знайдено три кутних зуба й інші кістки. 3. 4 червня керував ліквідацією випадково відкритих запорозьких поховань в м. Дніпропетровську. Знайдено люльки череп'яні, скляні штопи, пляшки.

4. Підчас експедиції для вивчення району Дніпрельстану з 2 по 12 червня, брав участь у відкритті й розвідкових розкопах кйоккенмедингів на острові Кодачку, на Стрільчій скелі, близько села Волоського, могили з кам'яними кругами (тумули) на острові Тавільжанському, стацій на островах Клобуківському, Селевені й т. інш.

Видрукував інструкції та програми для розвідок і реєстрації пам'яток археологічних в збірнику „Охорона пам'яток культури на Україні“, вип. 1, стор. 136, рис. 89.

Окремо з цього збірника комітет охорони пам'яток культури видав 10 анкет для реєстрації пам'яток.

Здав до друку „Майдани Слобожанщини“ в збірник Українського Археологічного Комітету.

Виготовував до друку „Золотоординські онгони, знайдені на Україні“.

Редагування. Брав участь у редагуванні збірника „Охорона пам'яток культури“, вип. 1, Харків, 1927.

Входив у склад редакційної колегії журналу „Східний Світ“ Всеукраїнської Наукової Асоціації Сходознавства.

Наукові з'їзди. 22 — 24 травня брав участь у з'їзді Всеукраїнської Наукової Асоціації Сходознавства, як дійсний член Асоціації і представник Харківського Інституту Народньої Освіти. Зробив на з'їзді доповідь.

Наукові доповіді. В науково-дослідчій кафедрі географії та антропології: 1. Керченська археологічна конференція. 2. Ознаки гірництва та металургії бронзової доби в Слов'яно-сербському районі. 3. Серія діяпозитивів з української етнографії, з демонстрацією. 4. На спомин Д. М. Щербаківського. 5. Маршрутне археологічне дослідження району Дніпрельстану. В Українському Науковому Товаристві: 6. Історія Ольбії та її вивчення. 7. Керченська археологічна конференція. В Українському Археологічному Комітеті (Київ): 8. Інструкція та програми для археологічних розвідок на Україні. 9. Шиферні пряселечка велико-князівської доби на Овруччині. На з'їзді Всеукраїнської Наукової Асоціації Сходознавства: 10. Золотоординська старовина на Україні. В секції археології та мистецтва ВУНАС: 11 — 12. Бронзова статуетка Херсонського музею.

Звіт про працю дійсного члена катедри географії та антропології М. Рудинського
протягом першого півріччя 1927 року

1. Значну частину часу я витратив на опрацювання й підготовку до публікації здобутків дослідів року 1926. Результати їх друкується в „Короткому Звідомленні ВУАК за рік 1926“ в трьох поданнях. „Смячка“, „Досліди на Кам'янецьчині“, „Досліди на Полтавщині“.

Значіння дослідів і окремих знахідок цілком з'ясувалося в процесі опрацювання матеріалів.

За найзначніші здобутки вважає: констатування цікавої епіпалеолітичної культури на Смячці і встановлення нових для України форм культури мальованої кераміки (як вважає за краще визначати культуру, відому під назвою „трипільської“) на Поділлі — кронштадського (Семигородщина) та кукутенського типів. З менш важливих та цікавих здобутків — мідяний серп з Новгород-Сіверського повіту на Чернігівщині (нова форма в українських знахідках), що його підняв на одній з стацій над Смячкою разом із зразками кераміки, поховання бронзової доби з Костянтиноградщини, кераміку римської доби з узбережжя Псла на Кременчуччині й констатування поховань В.-Салтівського типу на південному сході Полтавщини (Климівка на Костянтиноградщині).

2. Крім згаданої роботи, працював над двома темами, звязаними з вивченням культур кам'яного періоду, — про матеріали для виробу знаряддя кам'яної доби і про так звану мезолітичну добу. Наслідком праці над першою темою є публікація під назвою „Кварцитові вироби в інвентарі пізньо-неолітичних стацій України“, видрукована в „Записках УАН“ Опрацювання другої привело до твердження про існування низки фаз епіпалеолітичних, які не завжди можна застосувати до окреслених в сучасній палеоетнології культур. Це викликає бажання подати, принаймні, два монографічні описи окремих знахідок із років попередніх, щоб це питання було дискутоване.

В процесі опрацювання здобутків минулого року, зокрема розкопів на Поділлі, що переконують в тому, що глиняні споруди культури мальованої кераміки належать до категорії житлових будов, вдався до архіву покійного Ф. К. Вовка, який багато працював над вивченням „передмікенської“ (як він визначав „трипільську“ культуру) кераміки. Його праця „Вироби передмікенського типу на Україні“, що її першу частину видруковано в „Матеріалах до українсько-руської етнології“, друком не закінчена. Має за своє завдання видрукувати її в черговій публікації кабінету антропології та етнології ім. Ф. Вовка, поробивши відповідні додатки та уваги, потрібні після двадцяти років, що минули з дня її написання.

3. Що до дослідів у полі, то за звітний час брав участь в Запорозькій експедиції Укрнауки через Дніпрові пороги (5—12 червня) і потім (16—21 червня) провів розкопи чотирьох могил в околицях Кичкасу. Працю про розвідки на островах Дніпрових, яку провадив разом із О. С. Федоровським, висвітлить у справозданні особисто О. С.

Що до розкопів у Кичкасі, то вони дали досить цікавий матеріал з доби скито-сарматської, виявивши трохи відмінний характер могильних збудовань, властивий, очевидно, цій скелястій країні припоріжжя.

Звіт про діяльність катедри прикладної математики за 1925—26 рік

Персональний склад катедри: завідувач — Бернштейн, дійсний член — Бабаков; наукові співробітники: Геронімус, Сирокомський, Діманштейн; аспіранти: Гіршвальд, Філіпов, Прохоренко - Міняйло.

При кафедрі є бібліотека, яка має 305 назов.

Крім роботи, що її провадили ті або інші співробітники катедри окремо, кафедра в цілому заслухала 19 доповідей, які були присвячені теорії повітролітання, будові атома, методі моментів з теорії ймовірностей то-що. Ці доповіді зробили: наукові співробітники — 3, аспіранти — 5, студенти-кандидати до аспірантури — 6, інші особи — 5 доповідей.

Крім індивідуальної педагогічної роботи майже всіх співробітників та деяких із аспірантів, кафедра в цілому брала участь у роботі комісії в справах тестування, що при НКО, вивчаючи теоретичні підвалини цієї справи.

Крім робіт, призначених до друку за кордоном (Франція, Швеція, Німеччина, Італія, РСФРР), до друку виготовано 2 аркуші С. Бернштейна та 3 аркуші О. Сирокомського.

В 1925—26 році надруковано 2 статті співробітників катедри (акад. С. Бернштейна та наук. співроб. Я. Діманштейна) в „Наукових Записках“ дослідчих кафедр, що видано в Харкові на кошти НКО. Решту наукових праць співробітників катедри (С. Бернштейна) друковано по закордонних часописах.

Зв'язок із закордонними науковими установами та діячами (Франції, Німеччини та инш.) підтримував завідувач катедри особистими зносинами.

Звіт катедри геометрії

Керовник катедри — проф. Д. М. Сінцов.

Дійсні члени: М. М. Душін, А. С. Вайнфельд.

Наукові співробітники: І. С. Чернушенко, Ю. Г. Нейшулер.

Аспіранти: П. О. Соловійов, С. М. Урісман, В. І. Попов, М. А. Миколаєнко, Я. П. Бланк, Д. Я. Петров, М. М. Процїн.

Кафедра користується з математичної книгозбірні математичного кабінету (кол. університету), що нині перебуває під доглядом ХІНО й до якої надходять усі книжки, які купується коштом катедри, а також користується з геометричного кабінету, що його утворено ще при старому університеті, і тепер він також є під доглядом ХІНО.

Робота виявлялась у працях семінару при кафедрі; в роботі цій діяльну участь брали наукові співробітники Чернушенко й Нейшулер та

всі зазначені аспіранти. Останні працювали за планом, що його склав керівник катедри, досліджуючи переважно окремі питання на теми, що їх вказував керівник, іноді на теми, що виникали із змісту тієї рекомендованої літератури, що її вивчали аспіранти.

Список доповідей у семінарі за 1925—26 академічний рік :

Д. М. Сінцов. 1) Визначення кругових перерізів поверхень другого ступеня в загальному рівнанні. 2) Про момент двох прямих і про визначення площі трикутника та тетраедра в однорідних координатах. Прикладання поняття про момент двох прямих до теорії конексів. 3) Про лінії кривини поверхень другого ступеня. 4) Задача про локсодромії на поверхнях обертання (з приводу нової книжки G. Loria). 5) Про інтегрування лінійних рівнянь у часткових похідних другого порядку із сталими коефіцієнтами (з приводу доповіді Брітмана).

І. С. Чернушенко. Заведення невласливих елементів у геометрію за Пошем. 17/V, 22/V.

Ю. Г. Нейшулер. Векторіальний вивід символів Chvistoffel. 19 та 30/I.

П. О. Соловйов. Класифікація кривих третього ступеня. 19 та 23/XII. Класифікація H. Wienev-Kölinel'я. 11/II.

П. О. Соловйов та Х. С. Рябокін. Переклад перших розділів диференціальної геометрії (курс Д. М. Сінцова) в звязку з українською термінологією та фразеологією в математиці з того ж математичного словника Калиновича (УАН).

Попов В. І. Основи векторіальної аналізи. 21/IX та 5/XII. Новий вивід диференціальних параметрів Beltrami. 12/I. Символічний вивід Maschke обчислення диференціальних параметрів. 12/I, 19/I.

С. М. Урісман. Про криві третього ступеня подвійної кривини (доповідь із демонстрацією моделей). 29/V—5/VI.

Я. П. Бланк. Поверхні Joachimstall'я. Поверхні переносу, мінімальні поверхні на окремих випадках, Геометричне місце хорд кривої подвійної кривини.

М. А. Миколаєнко. Про поверхні, віднесені до спряжної азимутальної сітки. Про типи поверхень сталої від'ємної кривини. Про типи поверхень сталої додатної кривини. З демонстрацією моделей.

М. М. Прош'їн. Деякі відомості з теорії конформних перетворень та теорії функцій комплексового змінного. Вступ до доповіді про моделі з т функц.

Науковий співробітник Л. Я. Гершвальд. Теорія еліптичних функцій Вейерштрасса (демонстрація моделей).

Керівник катедри та дійсний член М. М. Душін брали участь у конференції перепідготовки викладачів педвузів на весні 1926 р. М. М. Душін керував роботою математичної секції, керівник катедри організував наукову частину й сам читав доповідь про основи геометрії та організував виставку колекцій геометричного кабінету. Підчас огляду з'ясування давали М. М. Душін та аспіранти Соловйов, Бланк, Миколаєнко, Урісман, Прош'їн та Рябокін, що його допущено до роботи в семінарі. Крім того,

керівник у ХІНО викладає аналітичну та диференціальну геометрію, інтегрування диференціальних рівнянь, основи геометрії та історії математики. М. М. Душін викладає в ХІНО та ХТІ. І. С. Чернушенко викладає в ГЗІ, аспіранти так або інакше викладають математику. Процін, Миколаєнко, Бланк без платні за це чергують при математичному кабінеті та подають консультацію студентам молодших курсів.

Через індустріально-технічний ухил ХІНО заведено в ньому викладання нарисної геометрії; викладає її дійсний член М. М. Душін, і допомагають йому в цій роботі Соловйов та Нейшулер. Керівник катедри звертає переважну увагу на завдання інтуїції у викладанні вищої математики та розроблення таких розділів, як вивчення властивостей кривих, визначених диференціальним рівнянням першого порядку — завдання, що має велике значіння в прикладних науках.

Приготовано до друку:

Котов Т. И. (преміювана робота). Геодезичні лінії (12 аркушів).

Керовник катедри Д. М. Сінцов. 1) Переробив свої видані раніше курси аналітичної геометрії (18 арк.), диференціальної геометрії (12 арк.) та інтегрування диференціальних рівнянь (15 арк.), що давно вже вийшли з продажу. 2) Склавав монографію про основи теорії непереривчатих груп перетворень (10 арк.). 3) Про момент двох прямих ($1\frac{1}{2}$ арк.). 4) З приводу нової книжки G. Lovia (задача про лінії кривини поверхні другого ступеня та про локсодроми поверхень обертання, $1\frac{1}{2}$ арк.). 5) Про одну цікаву цисоїдальну криву ($1\frac{1}{4}$ аркуша). 6) Геометрична теорія диференціальних рівнянь першого порядку. Ч. I. Інтегрування рівняння Якобі (3 арк.). 7) Етюд із теорії кривих: а) про особливі точки плоских кривих ($1\frac{1}{2}$ арк.); б) радіус кривини в особливих точках розположення кривої та її еволюти ($3\frac{1}{4}$ арк.).

М. М. Душін. Про квадратичні перетворення та про стосування інверсії ($2\frac{1}{2}$ арк.).

П. О. Соловйов. Про геометричне побудовання Декартового листка (1 арк.).

Я. П. Бланк. Одна задача Блашке з афінної геометрії ($1\frac{1}{2}$ арк.).

Ю. Г. Нейшулер. 1) Графічна класифікація кривих та поверхень другого ступеня простору Лобачевського. 2) Векторіальне обґрунтування диференціальної геометрії (близько 5 арк.).

П. М. Дармостук. Про стичні площини та нулі в точках кривої подвійної кривини, де друга або третя похідні з координат праворуч та ліворуч не рівні (2 арк.).

Разом 30 аркушів (в це число не входять курси Д. М. Сінцова).

У другому випуску записок дослідних кафедр уміщено статті:

Д. М. Сінцов. Етюди з теорії плоских кривих, ч. I, 8 стор.

Т. И. Котов. Досліди про геодезичні лінії (геодезичні кола та геодезичні паралелі, 8 стор.).

І. С. Чернушенко. Про Гільбертові аксіоми звязку (8 ст.).

А. С. Вайнфельд. Геометрична метода визначення та досліджування деформації лінійчатої поверхні (20 стр.).

Друкується у третьому випуску записок:

Д. М. Сінцов. Про інтегральні криві рівняння $Pdx + Qdy + Rdz = 0$.

І. С. Чернушенко. Незалежність та несуперечність у системі Гільбертових аксіом.

Ю. Г. Нейшулер. Решта роботи: Векторіальне обґрунтування диференціальної геометрії.

Відіслано до казанського математичного товариства:

Д. М. Сінцов. Спосіб Грефе - Лобачевського.

І. С. Чернушенко. Про систему постулатів В. Ф. Когана.

Керовник катедри Д. М. Сінцов є член Deutscher Mathem. Vereinigung та вів листування із секретарем об'єднання, проф. Бібербахом, мавши на увазі цього року переважно виписування закордонної літератури. Є також почесним членом амстердамського математичного товариства й надіслав до його журналу „Revue trimestrielle des Publications mathématiques“ реферат про роботи з математики українських періодичних видань, а також реферував для „Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik“, надіславши через ленинградське математичне товариство.

Професора Д. М. Сінцова делеговано 6 вересня 1925 року на ювілей двістіріччя Всесоюзної Академії Наук, 1 лютого 1926 року до Казані на урочисте засідання з нагоди сторіччя утворення неевклідової геометрії.

Звіт про наукову діяльність катедри математичної аналізи за 1926 рік

Склад катедри такий:

Керовник катедри — проф. Ц. Руссьян.

Дійсні члени: Н. Ф. Спенглер, професор ХТІ; В. Л. Гончаров, проф. Геодезичного Інституту; Г. А. Грузинцев, проф. Дніпровського ІНО; М. Н. Марчевський, проф. ХІНО.

Наукові співробітники: І. Е. Огівецький, проф. Дніпропетровського ІНО; О. М. Макаров, викл. ХСПІ; М. М. Кіреєвський, викл. ХІНГ.

Аспіранти: В. А. Шумаков, викл. Харківської партшколи; Е. А. Коваленко, викл. ХСПІ і М. Н. Прошін.

Діяльність аспірантів. Аспіранти В. А. Шумаков та Е. А. Коваленко продовжували аспірантську роботу згідно з аспірантською програмою катедри. Е. А. Коваленко скінчив теорію функції дійсної змінної перейшов до теорії функції комплексної змінної, що розроблював до кінця року. Він зробив на засіданнях катедри 4 доповіді на теми, що йому вказав проф. Руссьян.

Аспірант В. А. Шумаков проробив теорію функції комплексної змінної взагалі, теорію еліптичних функцій, перейшов згідно з програмою до рівнянь різницевих. Він студіював теорію рівнянь звичайних ряду першого, часткових — ряду другого й рівнянь інтегральних. Маючи вже тему, що його цікавить, він студіював особливо аналітичну теорію

рівнянь різницевих часткових ряду першого. Крім того, В. А. Шумаков опрацював свою власну тему — узагальнення похідної функції. Він на протязі своєї праці не обмежувався обов'язковими джерелами, вказаними в обов'язковій програмі, але ще студіював відносні споріднені мемуари славетних математиків Poincaré, Picard'a, Poinlevé. Як видно з його особистого звіту, він ознайомився на протязі одного року з 25 джерелами. Він зробив на протязі року 4 доповіді на теми свої власні й що йому вказав проф. Руссьян. В минулому році він написав працю про блиск ним відкритої зірки в сузір'ї „Aquila“; цю працю мають видрукувати в „Journal astronomique de France“; за неї його вибрали членом „Société astronomique de France“. Це свідчить про різнобічність його праці, про що повідомляв Укрнауку проф. Руссьян. В. А. Шумаков цікавиться не тільки чистою математикою, але й спорідненими галузями.

Науковий співробітник О. М. Макаров на протязі першої половини року підготовлювався до доповідей для переходу в категорію наукових співробітників, працював у галузі варіаційного рахунку, а саме студіював методу Kneser'a. Після переходу в наукові співробітники О. М. Макаров, уже самостійний робітник, вибрав собі спеціальну галузь — аналітичну теорію рівнянь різницевих — і працював у ній до кінця року. Він зробив на протязі минулого року 3 доповіді.

Науковий співробітник М. М. Кіреєвський на протязі першої половини року кінчав аспірантську програму й підготовлювався до доповідей для переходу в наукові співробітники. Він працював у царині теорії варіаційного рахунку і в алгебрі логіки.

У своїй доповіді для переходу в нову категорію він показав не тільки ознайомленість із предметом, але ще й зробив власне відкриття, що має важливе значіння в алгебрі логіки й може мати не менше значіння в чистій математиці. М. М. Кіреєвський зробив доповідь про своє відкриття ще в Харківському Математичному Товаристві. Після переходу в наукові співробітники він продовжує працювати в алгебрі логіки, маючи нахил до абстрактних дослідів. На протязі року він зробив 3 доповіді.

Дійсний член М. Н. Марчевський продовжував працювати в теорії чисел і в теорії кінцевих різниць. Він видрукував працю з теорії кінцевих різниць і зробив практичний приклад з теорії чисел, що він демонстрував на засіданні катедри і в Харківському Математичному Товаристві.

Нарешті, проф. Руссьян, крім керування катедрою, що потребує багато часу, продовжував дослідження в теорії рівняння різницевого ряду другого, і ця праця вже готова до друку. На протязі минулого року друкував, але ще не скінчив друком іншу працю: „Интегрирование одного дифференциального уравнения Pfaff'a“.

Дійсний член В. А. Гончаров працював у топології (analysis situs); тепер працює за кордоном в Парижі під керуванням Montel'я і Hadamard'a.

Аспіранта М. Н. Проціна затверджено тільки в грудні 1926 року. Він уже почав свою аспірантську працю й підготовлює доповідь на тему: „Поверхня Рімана“.

Звіт про роботу в катедрі математичної аналізи аспіранта А. Коваленка з 1 січня 1926 до 1 січня 1927 року

З початку цього року закінчував теорію функції дійсної змінної.

До цього робив дві доповіді:

1. Задача Дірікле. Метода Неймана та Пуасена.
2. Функція Гріна.

Після цього почав студіювати теорію функції комплексної змінної, над цією справою працював до кінця року.

З цієї галузі робив дві доповіді:

1. Комфорний перетвір та його пристосування до задачі Дірікле. Теорема Рімана.
2. Ряд Лорона з погляду теорії Коші й Вейфштрасса.

Звіт наукового співробітника катедри математичної аналізи Макарова О. М. за роботу в 1926 році

За минулий 1926 рік роботу можна розподілити на дві частини:

В першій половині року переводив підготовчу роботу для переходу з аспірантів у наукові співробітники. З цією метою зробив дві доповіді на тему „Спосіб Кнерер'а для одержання безперервних розв'язків варіаційного рахунку“ і крім того — звичайну доповідь на тему „Теорія трансверсалів“.

В другій частині минулого року працював у царині диференціальних рівнянь: особливі точки звичайних диференціальних рівнянь.

Звіт про наукову діяльність дійсного члена катедри математичної аналізи М. Н. Марчевського з 1 січня 1926 до 1 січня 1927 року

Опрацьовував питання, які стосуються до галузі теорії кінцевих різниць та теорії чисел. Значну роботу виконав у звітному році, студіюючи останні видатні праці західних математиків у цих галузях.

А що зміст цих праць мало кому відомий, вважав за незайве зробити доповідь „Про новітні праці з теорії кінцевих різниць“ (засідання катедри математичної аналізи 17.XII.26 та Харківського Математичного Товариства 21.XII.26).

Що ж до праць Kraitich'а з теорії чисел, то обидві названі книжки мають дуже велику вартість ще й тому, що вони містять багато таблиць, звичайно не друкованих навіть у капітальних працях із теорії чисел.

Розглядаючи ці таблиці, дійшов думки сконструювати прилад для прискореного обчислення т. зв. „ступеневих рештів“ (головним чином квадратних) по даному первісному модулю. Прилад мусить складатися з двох концентричних кругів з поділом, при чому більший із них нерухомий, а менший — рухомий. Останнім часом (в грудні 1926 року) значно спростив конструкцію приладу, бо виявилось, що можна замість двох кругів користуватися двома лінійками з шкалами так, що одна з них нерухома, а друга пересувається вздовж першої (як у логаритмічній лінійці).

від якої прилад, звичайно, дуже значно відрізняється). Цей прилад уже зробив, і він дуже зручний для швидкого обчислення ступеневих рештів. За його допомогою легко не тільки перевірити деякі з таблиць, що є в книзі Kraitchik'a, але також і продовжити їх далі щоб-то для більших модулів.

Зазначений прилад продемонстрував на засіданні кафедри математичної аналізи в січні 1927 року та на засіданні Харківського Математичного Товариства.

Звіт про наукову роботу аспіранта кафедри математичної аналізи В. О. Шумакова за 1926 рік

На протязі 1926 року проробив такі відділи обов'язкової програми кафедри:

1. Теорія функцій комплексної змінної (скінчив).
2. Еліптичні функції.
3. Звичайні диференціальні рівняння.
4. Диференціальні рівняння у часткових похідних другого порядку (рівняння першого порядку проробив раніше).
5. Інтегральні рівняння.
6. Почав варіаційний рахунок.

При цьому головну увагу звертав на теорії звичайних диференціальних рівнянь та їх прикладання до аналітичної механіки та теоретичної астрономії взагалі й до проблеми трьох тіл почасти.

Одночасно з цим зацікавився можливістю прикладати методи аналітичної теорії диференціальних рівнянь першого порядку на системи звичайних диференціальних рівнянь і простіші рівняння в часткових похідних першого порядку, що мала дуже велике значіння, щоб досліджувати рівняння проблеми трьох тіл у момент удару; але відсутність потрібної літератури й неможливість витратити час на ті питання, що не входять в обов'язкову програму, примусили відкласти докладне ознайомлення з цими питаннями до майбутнього року, коли закінчить обов'язкову програму.

Крім систематичних занять за програмою, виконав спеціальну працю на тему: „Узагальнені елементи диференціального рахунку“, де на підставі Note в Comptes-Rendus за 1916 рік дав визначення узагальнених елементів диференціального рахунку для вимірної функції, що визначена на вимірному ансамблі і quasi-моногенної функції.

Звіт науково-дослідчої кафедри фізики при ХІНО (секція київської кафедри фізики)

Персональний склад кафедри:

Керовник — Д. А. Рожанський.

Заступник керовника — А. В. Желехівський.

Дійсний член — Д. С. Штейнберг.

Співробітники: А. А. Слуцкін, М. І. Сахаров, Р. Д. Пономарьов та Н. Ю. Помазанов.

Аспіранти : М. І. Дорогой, О. О. Бризгалін.

Роботи своєї кафедри провадила в частині невеликого помешкання фізичної лабораторії ХІНО та деякі — в лабораторії ХТІ.

За 1925 — 26 рік при кафедрі переведено такі дослідчі праці :

1. Аспірант О. О. Бризгалін : „Дослідження умов передачі коротких електромагнетових хвиль“. Цю роботу проваджено в зв'язку з Ленінградським трестом малих токів. Мета її — з'ясувати вплив різних атмосферних чинників на далекість і ясність передачі короткими хвилями. Задача ця щільно зв'язана з успіхом напрямкової телеграфії. Систематично два дні на тиждень з червня й до кінця 1926 року через кожні 5 хвилин записувано силу надійшлих сигналів, що їх посилювала спеціально для цієї мети зв'язана з нами короткохвильна радіостанція тресту малих токів у Ленінграді. Матеріали пересилається безпосередньо до лабораторії тресту, де їх опрацьовують. Зведення опрацьованих матеріалів за 1926 рік ми ще не одержали.

2. Щоб в'яснити умови, за яких катодні лампи дають найсталіші умови роботи, що має значіння для передачі короткими хвилями, кафедра доручила студентові ІНО Х. А. Копіловічу вивчати вплив на режим лампи ступеня її та висоти анодного напруження. Роботу проваджено методом Гальборна. Робота виявила, що, дійсно, в разі зміни накалу на 50 % та анодного напруження на 200 % довжина хвилі змінюється в межах 1 %.

3. Співробітник Н. Ю. Помазанов за методом проф. Д. А. Рожанського вивчав йонізаційні потенціали пари металів, через концентрування струмка електронів магнетовим полем. Роботу з парою живого срібла вже закінчено, розпочато роботу з парою кадмію.

4. Дійсний член кафедри Д. С. Штейнберг та співробітник А. О. Слуцкін виявили, що в магнетовому полі магнетрони (двоелектродна катодна лампа) дають надто короткі коливання. Вони вивчають залежність довжини хвиль цих коливань та їхньої інтенсивності від умов, в яких перебувають магнетрони. Найменша довжина хвилі, яку вони одержали, дорівнює 47 см. Інтенсивність цих коливань значно більша, ніж інтенсивність коливань, що їх можна одержати в лампах такої самої величини за методом Баркгаузена.

5. Для успіху передавання та приймання радіосигналів має велике значіння постійність довжини хвилі. Останнім часом для цієї мети запропоновано пристосування так званого стабілізатора з п'єзоелектричного кварцу, вплив якого ґрунтується на резонансі між коливанням електричного поля та власними пружистими коливаннями кришталевого тіла, які викликають своєю чергою відворотний п'єзоелектричний ефект, що підсилює первісні коливання. Чіткість роботи такого стабілізатора залежить від чистоти його власних пружистих коливань, яка зменшується в міру збільшення частоти та залежить, крім того, від нез'ясованих ще особливостей кришталевої структури кварцу. Цю роботу доручено студентові ХІНО А. С. Мільнеру.

6. Співробітник М. І. Сахаров у лабораторії ХТІ продовжує свою роботу вивчення тепломісткості ферромагнетових тіл.

7. Аспірант М. І. Дорогой був хорий і мав прогягом більшої частини року відпустку. З вересня 1926 року він став до роботи й вивчає тепер магнетострикцію в стопах нікелю та міді. Праця — ще в стадії підготовки апаратури.

8. Питання про умови кристалізації тіл мають інтерес для з'ясування будови речовини. Явище переохолодження води має особливі властивості, що дають надію, користуючись наслідками вивчення їх, знайти чинники, що впливають на з'явлення перших кристалів. Цю роботу ведуть студенти ХІНО П. Леляков та Усіков.

9. Дійсний член катедри О. В. Желехівський провадив роботу над вивченням катодного напруження у вольтовій луці та пристосування її, як підсильної лампи. Цю роботу ще не закінчено. Одночасно з цим вивчали вплив зовнішніх умов на режим розряду. З'ясовано, що зовнішні провідники впливають на розрядний потенціал, викликаючи так зване явище псевдо-гох-вакууму. Роботу цю закінчено й виготовано до друку.

10. У зв'язку з цією роботою для детальнішого з'ясування умов псевдо-гох-вакууму доручено студентам ІНО Е. Антроповій та М. Борисову роботу вивчення умов псевдо-гох-вакууму підчас звичайного розряду в катодних трубках. Робота перебуває в стадії підготовки апаратури.

Співробітники катедри не одержували ніякого утримання, а це гальмувало працю катедри, бо вони повинні були шукати інших заробітків на прожиття. Крім того, відпущені кошти, порівнюючи з потребами сучасної роботи в царині фізики, такі малі, що більшу частину роботи, що провадила катедра, забезпечували співробітники власними коштами. Ясно, оскільки це повинно було відбитися на успіхах роботи катедри.

Катедра мала намір організувати педагогічну секцію, для чого притягла до роботи співробітника Р. Д. Пономарьова. Брак коштів не дозволив катедрі розвинути в достатній мірі діяльність у цьому напрямку, і довелося обмежитися, як це видно з вищезазначеного звіту, притягненням студентів до роботи в катедрі.

Виготовлено до друку:

Д. С. Штейнберг та А. О. Слуцкін. Коливання електронів у діодах у магнетовому полі. (Надіслано до журналу „Українські Фізичні Записки“).

О. В. Желехівський. Вплив зовнішніх умов на режим розряду в розріджених газах.

Надруковано:

Д. С. Штейнберг. Фотоелектричні явища в кристалах молекулярного блиску. („Українські Фізичні Записки“ № 1, 1926).

А. О. Слуцкін та Д. С. Штейнберг. Одержання коливань у катодних лампах за допомогою магнетового поля. („Журнал Русского Физико-Химического Общества“).

Влітку 1926 року відбулася командировка на два місяці в Ленінградський Фізико-Технічний Інститут до академіка А. Ф. Іоффе співробітників катедри А. О. Слуцкіна та Д. С. Штейнберга, де проведено роботу дослідження коливань електронів у катодних лампах.

Звіт про діяльність науково - дослідчої катедри фізичної хемії при ХІНО за 1926 рік

Склад катедри: завідувач катедри — проф. Щукарев; завідувач секції металографії — Петренко; дійсні члени — проф. Мухін і Сінцева; наукові співробітники: Федоров, Виногоров; аспіранти: Гуревич, Асс, Маєвська, Кривобабко й Борисов.

Наукові роботи катедри проваджено в трьох лабораторіях: фізико-хемічній ІНО (зав. проф. Мухін); фізико-хемічній ХТІ (зав. проф. Щукарев); металографічній лабораторії ІНО (зав. проф. Петренко).

1. В лабораторії фізичної хемії ІНО під безпосереднім керівництвом проф. Мухіна робили аспіранти Гуревич, Асс, Маєвська, Кривобабко й Борисов. Звіти цих аспірантів заслухано на засіданні катедри. Крім роботи з аспірантами, Мухін провадив такі праці: а) разом із Навман: „Швидкість дифузії оцетового квасу в присутності її солей“; б) разом із Штенем і Карльсон: „Швидкість реакції між піридином і бромістим алілом у сумішках нітробензолу й гексану та її температурний коефіцієнт“.

Одночасно з науковими роботами в фізико-хемічній лабораторії ІНО проф. Мухін керував науково-дослідчою роботою в фізико-хемічній лабораторії Інституту Застосовної Хемії.

В тій же лабораторії фізичної хемії ІНО дійсний член катедри Сінцева проводила далі свої експериментальні досліді над перетворення світлочуйної вольфрамової кислоти.

2. В металографічній лабораторії ІНО роботи проваджено під керівництвом зав. секції металографії, проф. Петренка, у вивченні властивостей різних стопів.

3. У фізико-хемічній лабораторії ХТІ роботи проваджено під керівництвом проф. Щукарева.

Вивчали: Сисоев — вплив солей на електропровідність пломени (роботу друкується); проф. Щукарев в Інституті Застосовної Хемії виробив нову методу визначення теплового значіння калориметричної бомби (роботу здано до друку); він же почав теоретичну роботу з теорії квант. При фізико-хемічній лабораторії ІНО організовано в цьому році спеціальний семінар для тих, хто робив там у питаннях поточної хемічної літератури. На цьому семінарі зачитано такі доповіді:

1. Мухін. Успіхи фотохемії.
2. Сінцева. З приводу статті Бехтерева.
3. Гапон. Реферат про роботу Лемберта й Боденштейна.
4. Кривобабко. Реферат про роботу Кистяковського.
5. Навман. Про гідрати благородних газів.
6. Маєвська. Реферат робіт Різенфельда.
7. Ізраїлевич. Реферат робіт Фріке.
8. Гінзбург. Реферат робіт Маніто — „Розчинність газів“.
9. Борисов. Реферати робіт Центнершвера та Кубелька.
10. Асс. Реферат роботи Вайнбурга.

Звіт про роботу за час трирічного аспірантського стажу В. Г. Гуревича

За три роки зробив такі експериментальні роботи:

1. На тему В. Тимофеева „Вплив нейтральних солей на реакцію міжхлорним залізом і хлористою циною“. (Надруковано в „Zeitschr. f. Physik. Chemie)."

2. „Про реакцію утворення сірчану барію“. (Надруковано в Укр. Хем. Журналі).

3. Закінчую „Швидкість реакції між оцтово-квасним сріблом і муравельно-квасними солями“.

Всі роботи переводив під керівництвом проф. Мухіна.

На протязі трьох років прочитав на семінарах катедри такі доповіді:

1) Про залежність між діелектричною постійною силою, що йонізує. 2) Каталітичні явища. 3) Закони каталізи. 4) Фотохімічна реакція між воднем і хлором та її зміни з інтенсивністю світла. 5) Нова теорія швидкості хімічних реакцій. 6) Каталогенна каталіза.

В 1923—24 році керував практичними роботами з загальної хімії в Комуністичному Університеті ім. Артема. В 1925 році керував практичними роботами з фізичної хімії в фарм. інституті. Того ж року керував практичними роботами з аналітичної хімії на курсах фабрично-заводських лікарів при Наркомздорів'ї. В 1925—26 році керував практичними роботами з аналітичної хімії санітарних лікарів лабораторії Наркомпраці.

Звіт про роботу аспіранта дослідчої катедри фізичної хімії Асса за 1923—26 рік

За час перебування при катедрі фізичної хімії з 1923 до 1926 року разом із проф. Мухіном перевів експериментальну роботу на тему: „Діяння нейтральних солей на швидкість мультотації глюкози“. На цю тему зробив доповідь на засіданні фізико-хімічного товариства в Харкові, а також на Менделєєвському з'їзді в Москві. Надруковано в III томі Українського Хімічного Журналу.

Тепер вивчає далі й експериментально провадить роботи в галузі фотохімічних процесів на тему, що запропонував проф. Мухін. Поруч із зазначеними роботами, як науковий співробітник хімічної лабораторії Інституту Робочої Медицини, зробив роботу на тему: „Зміст і розподіл сірчаної кислоти в повітрі приміщень акумуляторних установок“. Роботу друкується в III випуску праць Інституту Робмеду. В цій лабораторії вивчає, в зв'язку з професіональними отруєннями робітників-ливарників, фізико-хімічні властивості пари окису цинку й міді, що потрапляють у повітря підчас виливання міді.

За звітний час у семінарі при дослідчих катедрах зробив такі доповіді: 1) Вживання будови атомів і молекул з погляду валентности в неорганічній і органічній хімії—робота Томсона. 2) Метода залишку Шрейнемакерса. 3) Анодне очищення живого срібла. 4) Гідратація атомів і молекул—робота Ремі. 5) Одержання низьких температур. 6) Фотосинтеза цукрів у рослинах. 7) До питання про оптичну повертальну здатність цукрів у соляній кислоті.

Для бібліотеки Доброхему я написав книжку „Фосфор на війні й у сільському житті“.

Провадить працю з хемії з аспірантами катедри професійної гігієни.

Звіт про роботу аспірантки Маєвської за 1923 — 1926 рік

За цей час зробила такі експериментальні роботи в лабораторії ІНО: 1) Температури розшарування деяких рідких бінарних систем. 2) Показчики переломлення деяких бінарних мішанин. 3) Перевірка роботи Розенберга „Ток хемічної реакції, як показчик її порядку“. 4) Швидкість гідратації оцетового ангідриду в присутності нейтральних солей“. 5) Термометричне титрування сірчаного квасу.

Доповіді в семінарах: 1) Загальний огляд критичних явищ парарідини. 2) Робота Фаянса: Стереохемічна специфічність каталізаторів. 3) Робота Розенфельда: Опреділення ступеня гідратації солей у концентрованих розчинах. За весь час аспірантської роботи була асистентом у медичному інституті при катедрі аналітичної хемії, а з 1925 року — при катедрі неорганічної хемії. Крім того, з січня 1925 року працюю в хемічній лабораторії НКТ УСРР.

Звіт про роботу аспіранта при науково-дослідчій катедрі фізичної хемії Борисова за 1926 рік

За пропозицією проф. Мухіна, протягом 1926 року мусив проробити експериментальну роботу на тему „Швидкість хемічних процесів у твердому стані“ і перш за все повторити роботу Френкеля „Кінетичне дослідження в стопах металів“. Перед цим, під керівництвом проф. Мухіна, сконструював дві електричні пічки для розпикання стопів; зібрав літературу й підготував матеріал до майбутньої роботи.

За першу половину 1926 року зробив такі експериментальні роботи: 1) 2 аналізи технічного Al. 2) 16 стопів. 3) 6 електроаналіз стопів. 4) 6 розпиків протягом восьми діб при 400° C. 5) 9 гартувань і дилатометричних вимірів зміни обсягу стопів після розпику.

Зачитав доповіді: 1) Centnerszwer und Bruzs.— Швидкість дисоціації Mg CoS. 2) Paul Kubelk. Фільтрація через шари і теорії газової маски. 3) Centnerszwer und Bruzs.— Швидкість дисоціації Cd CO₃. 4) Bauer und Heidenhain.— Поведіння стопів Al. Zn.

Крім цього, брав участь у керівництві практичними роботами з фізичної хемії в лабораторії ІНО, як помічник асистента.

Звіт про працю аспіранта Кривобабки

Основною працею протягом звітного часу була експериментальна праця про „Оптичну діяльність у мішанинах розчинників“, що робив за пропозицією проф. Мухіна. Працю цілком закінчив і виготував до друку.

Крім літератури, що безпосередньо стосувалася експериментальної праці, студіював літературу що до сучасної науки про атом.

В лабораторному семінарі робив доповіді що до праць Кистяковського: а) Третій принцип термодинаміки; б) Гідратація йонів.

Звіт науково-дослідчої катедри ботаніки при ХІНО за 1926 рік

Науково-дослідча катедра ботаніки має три секції: фізіології, морфології та систематики й фітопатології.

Особовий склад катедри: зав. катедри й секції фізіології рослин — проф. Залеський; зав. секції морфології та систематики — проф. Коршіков; зав. секції фітопатології — проф. Страхов. Дійсні члени: проф. Ролл і Шкорбатов; наукові співробітники: Кухаркова, Михайловський, Прошкіна, Дідусенко, Котов, Клоков; аспіранти: Шаталова, Тютюнкін, Пісаржевська, Ришков.

Більшість співробітників володіє українською мовою, решта вивчає її.

Катедра не має спеціального приміщення, лабораторій та бібліотеки, а секції її та окремі члени користуються лабораторіями ІНО та СГІ, ботанічним садом, лабораторіями фітопатологічного відділу.

Роботу катедри гальмували: 1) нестача операційних коштів; 2) нестача, іноді відсутність лабораторного устаткування; 3) брак коштів для дальніх екскурсій; 4) відсутність закордонної літератури за останні 10 років; 5) відсутність у катедри власного друкованого органу; 6) незабезпеченість співробітників.

Більшість членів катедри брала участь у педагогічній роботі, будучи викладачами різних вузів.

Всі роботи секції фітопатології й фізіології рослин є частиною сільсько-господарського виробництва, як розв'язання завдань боротьби із шкідниками й хворобами рослин і до ролі мікроорганізмів у родючості ґрунту. Секція морфології та систематики рослин не мала зв'язку з виробництвом, оскільки галузь науки, що входить у круг її інтересів, не має виробничого характеру. Секція в цілому працює головним чином над вивченням ботанічного боку природи України і сприяє установам прикладного характеру використовувати наслідки її роботи або знань окремих співробітників. Вона позбавлена можливості опрацьовувати окремі питання виробничого значіння через нестачу коштів.

Зв'язку з закордонними науковими установами й діячами не встановлено, якщо не брати на увагу зв'язків окремих членів секції.

На всесоюзний з'їзд ботаніків до Москви були командировані Коршіков, Котов, Клоков, Дідусенко, Шкорбатов і Ролл.

В секції фізіології рослин Шаталова вела далі роботу в справі синтезу білкових речовин у мікроорганізмів і в питанні про хемічне перетворення нітратів у рослинах.

Тютюнкін вела далі роботу про вплив дисперености ґрунту на роботу мікроорганізмів.

Кухаркова вивчала питання про перетворення й ролі органічних кислот у рослині, а також вивчала питання про умови засвоєння фосфатів рослинами.

Пісаржевська почала вивчати окиснювальні-відновлювальні ферменти рослин.

Проф. Залеський працював із згаданими співробітниками. Більшість перелічених робіт готується до друку.

В секції морфології й систематики Коршіков провадив дослідження в галузі зелених водоростей та джгутових (Flagellata). Надрукував роботу: 1) Материалы к морфологии и систематизации группы Volvocales. 2) Of some new organism from the groups Volvocales and Protococcales. 3) Протистологические заметки.

Ролл провадив альгологічні дослідження українських водозборів.

Надрукував праці: 1) Новые виды водорослей, найденные в окрестностях Северо-Донецкой биологической станции. 2) Материалы к флоре водорослей СССР.

Котов провадив далі ботаніко-географічне вивчення України і зв'язану з цим роботу в гербарії Ботанічного Саду.

Надрукував роботи: 1) Опис нового виду *Diplotaxis cretana*. 2) Географічне дослідження на території залізниць України. 3) Ботанико-географическое исследование в бассейне р. Качи в окрестностях Бахчисарая.

Здав до друку: 1) Ботаніко-географічний нарис долини р. Інгульця. 2) *Daphne Sophia Kolea* та її самостійність. 3) Ботаніко-географічний нарис Тростянецького комбінату Цукротресту. 4) Ботаническая экскурсия на Днепровские пороги. 5) Опыт стационарного изучения растительности харьковских лиственных лесов.

Прошкіна-Лавренко обробляла альгологічні збори „Вейсова“ озера в Слав'янську.

Надрукувала роботи: 1) Материалы к изучению микрофлоры соленоватых водоемов Купянского уезда Харьк. губ. 2) Предварительные сведения о микрофлоре водоемов Аскания-Нова.

Друкує: 1) Планктон р. Волчая. 2) Микрофлора р. Казенный Торед. 3) Фитопланктон степных рек бассейнов р. Миуса, Калмиуса и Еланчиков.

Дідусенко-Щеголева вела далі альгологічне вивчення прісних водозборів України, а також монографічне дослідження роду *Seenedermus*.

Надрукувала: 1) Параллелизм у некоторых видов и разновидностей рода *Seenedermus*. 2) Попередні відомості про планктон водозборів Асканія-Нова. 3) Микрофлора озера Лиман Змиевского уезда.

Друкує: „Микрофлора прудов Таганрогского округа“.

Приготувала до друку: „Микрофлора оз. Лиман Змиевского уезда“.

Ришков вивчає явища ряболистости в рослин.

Надрукував: „Несколько новых дикорастущих пестролистных растений“.

Друкує: „О распространении хлорофилла и оксидазы в коже пестролистных растений“.

Михайловський продовжував досліджувати флору обрісників України.

Надрукував: „Определитель лишайников сосновых боров Харьковского Зоотехникума“.

Друкує: „Лишайники Северо-Донецкой биологической станции“.

По секції фітопатології поставлено такі теми робіт:

Аспірант Трунов — „Вплив угноєнь на розвиток міцелія *Tilletia tritici* у пшениці“.

Підготовано матеріали до мікрогіомної роботи (із спеціального польового висіву). Робота в первісних стадіях і розвивається в напрямку розшуку методи знаходити міцелій *Tell. tritici* у стеблах пшениці.

Аспірант Ключник — „Побудник гнилей з *Polyporineae*, їх шкідливість і фактори, що регулюють їх розвиток у лісних господарствах Харківської округи“. Підготовлює матеріал і провадить орієнтовочне дослідження.

Аспірантка Фіялківська — „Дослідження матовости зерен пшениці, як ознака заражености летючою головною *Ustilago tritici*“. Ця робота є розвиток роботи про виявлення зерен пшениці, заражених летючою головною. Роботу виявлення ознак заражености зерен пшениці орієнтовочно закінчено при фітопатологічному відділі. В частині вивчення сути ознак матовости ставиться, як самостійна тема секції фітопатології.

Зав. секції Страхов мав основною темою роботи „Вивчення впливу факторів польоводства на головневі хвороби хлібних рослин“.

Цю широку тему розв'язується через постановку дрібних тем співробітникам відділу фітопатології й аспірантам секції. Ряд досягнень у цій темі частково опубліковано й доповідано на Всеукраїнських і Всесоюзних з'їздах діячів захисту рослин. Основним досягненням є установлення нових поглядів на роль факторів польоводства (угноєння, обробка), як основних заходів до оздоровлення культури польових рослин.

Звіт катедри зоології при ХІНО

Катедра має секції — зоології хребтових, прикладної зоології, зоології безхребтових, фізіології.

На чолі секції зоології хребтових стояв керівник катедри — професор Нікольський. В складі секції працювали Радіонова, Зубко, Уманський, Чернов, Дубовик. Секція користувалася лабораторією й кабінетами ІНО, Протозойного Інституту, бібліотекою ІНО.

Науково-дослідчу роботу катедри проваджено в напрямку вивчення фауни хребтових тварин України, обробки колекцій що до хребтових тварин, які одержано через Академію Наук, розробки питань експериментальної ембріології та підготовки наукових робітників і педагогів. Згідно з цими завданнями, виконано спеціальні роботи:

Проф. Нікольський: 1. Визначник ссавців. 2. Географія тварин. 3. Підручник ембріології хребтових. 4. Визначник чорноморських риб. 5. Визначник прісноводних риб.

Дубовик. Zur Frage der Entstehung des Blutgefösssystems der Wirbelthiere.

Радіонова: 1. Zur Ichthyologie der Biocalshe-System. 2. Über die Fischfauna des Anuesbeckens. 3. Ихтиологическая заметка.

Чернов: 1. К познанию герпетофауны Армении. 2. Über die tremias occ.

Уманський. Zur Frage über des Einfluss der verticalen Lage des Eies.

Зубко вивчає літературу що до фавни ссавців України; готує до друку роботу що до фавни ссавців Полтавщини.

Нормальній праці секції та її інтенсивній науковій діяльності перешкоджала відсутність коштів для організації великих наукових експедицій, для поповнення бібліотеки, для вдосконалення технічного устаткування лабораторій та кабінетів, а також незабезпеченість робітників, що примушувала їх переобтяжувати себе роботою.

Майже всі члени секції провадять педагогічну роботу при ІНО.

Ввесь час секція має безпосередній звязок з Наркомземом, Вусором.

Проф. Нікольський і Радіонова складали висновок про масовий загин риб від отруєння води через покидьки. Проф. Нікольський склав з доручення Наркомзему інструкцію, як боротися з ховрашками і як досліджувати вплив лісу на фавну.

Виготовлено до друку такі роботи:

Проф. Нікольський та Радіонова. Связь уха с плавательным пузырем у сома.

Дубовик. О происхождении скелета позвоночных.

Уманский. О влиянии высоких температур на развитие куриного зародыша.

Чернов. О ящерицах Урала.

Секція прикладної зоології. На чолі її стоїть проф. Тарнані. В секції працюють: Пузирний, Клоков, Зайцев, Штамм.

Головними темами співробітників катедри були шкідливі та корисні комахи взагалі й України зокрема.

Співробітники катедри провадили екскурсії в околицях Харкова, в Харківській та Полтавській губ. і в Криму.

Аспіранти секції допомагали професорові провадити практичні роботи з загальної й прикладної зоології в Сільсько-Господарському Інституті, брали участь у зоологічному семінарі підвищеного типу, збирали тварин для практичних занять і для музею. Секція мала звязок з зоологічним кабінетом ІНО, Наркомземом, Цукротрестом, Центральним Селянським Будинком і „Радянським Селянином“.

Проф. Тарнані виготовував до друку: 1) Гидранабиоз насекомых. 2) Биология сырной мухи. 3) Двойные уродства животных. 4) Несколько зоологических заметок.

Пузирний. 1) Бурякові свинки Харківської та Полтавської округи. 2) Досвід боротьби у Tenebrionidae. 3) Рентабельність ловів озимої совки. 4) Їжа озимої совки. 5) Hypocessidae subferruginea.

Клоков. 1) Хозяйственное значение хлебного жука. 2) Экология итальянской саранчи.

Зайцев. 1) Список вредителей свекловицы вообще и Украины в частности. 2) Семейство маек, их систематика, биология и значение для сельского хозяйства. 3) Барсук в степной Украине.

Штамм. Склав кілька заміток що до біології ловецьких птахів. Обробляє матеріали що до живлення тварин та птахів України.

Надруковані праці:

Проф. Тарнані. Кілька науково-популярних статей у журналах і кілька рецензій на книжки з ентомології.

Пузирний. 1) Лови метеликів озимої совки на патоку. 2) Шкідники цукрового буряку. 3) Нематода на Україні. 4) Клопик нищить буряки. 5) Elateridae.

Клоков. 1) Мушка *Meromyza saetatrix*, вредитель злаков. 2) Гессенская мушка.

Штамм. 1) Несколько заметок по биологии охотничьих зверей. 2) Заметка по биологии охотничьих птиц.

Проф. Тарнані й аспірант Пузирний — члени товариства застосовної ентомології в Берліні.

Секція зоології безхребтових

На чолі секції стоїть проф. Арнольд. При секції працюють: Солодовников, Зіверт, Лукін, Дубовський.

Секція користувалась лабораторією й бібліотекою кабінету зоології безхребтових ХІНО, а також бібліотекою й біостанцією Харківського Товариства Дослідників Природи.

Секція в цілому мала завдання: 1) підготувати наукову зміну висококваліфікованих зоологів-спеціалістів, як учених, так і педагогів по вузах; 2) широке фавністичне дослідження басейну річки П. Дінця в межах Харківської округи в зв'язку з роботами санітарно-біологічної комісії Міськомгоспу що до вишукування джерел водопостачання м. Харкова; 3) бути консультативним центром і постачати практичних робітників для виробничих організацій.

Виконуючи зазначені завдання в звітному році, персонал секції перевів такі роботи. Зав. секції — проф. Арнольд: а) керував науковою роботою аспірантів; б) керував семінаром підвищеного типу генетики, що організував для аспірантів катедри з участю наукових робітників Комуністичного Університету т. т. Полякова й Фінкельштейна; в) робив далі працю з галузи механіки розвитку на тему „Організм, як система“ й підготовлював для доповіді й друку резюме; г) робив над підручником зоології для педагогічних вузів і проредагував колективну роботу своїх учнів „Популярна біологія“, яку здано до друку; ґ) виконував консультативну й рецензійну роботу за завданнями НКО, НКЗему, ДВУ й инш.

Солодовников: а) брав участь в обробці матеріалів Санітарно-Біологічної Комісії Міськомгоспу що до обслідування Дінця, спеціально працюючи над робаками *Odonata*; б) провадив роботи з біології та фавністики бабок; збирав матеріали до фавни стоячих водозборів пойми Дінця в околицях Донецької біологічної станції; зробив екскурсії для збирання бабок Закавказзя й р. Ріона; в) працював над вивченням *Orthoptera* Харківської округи й Закавказзя; г) робив у аспірантському семінарі генетики.

Зіверт: а) обробляв матеріал, що зібрала Санітарно-Біологічна Комісія Міськомгоспу що до обслідування Дінця; б) досліджував фавну

водозборів околиць Батуму й відвідав озеро Палеостом, де зібрав багатий фавністичний матеріал, що його обробку тепер провадить.

Лукін: а) обробляв матеріяли, що зібрала Санітарно-Біологічна Комісія до обслідування Дінця, а саме такі групи: *Peritricha*, *Suctorina*, *Hirudinea*, *Hydracarina*; б) працював у аспірантському семінарі генетики.

Дубовський: а) брав участь в обробці матеріалів, що зібрала комісія для обслідування Дінця; б) працював над фавною й біологією черепашкових України; в) працював над фавною комарів Харківської округи; г) робив в аспірантському семінарі генетики.

Крім цього, при секції працювали студенти ХІНО.

При секції працював аспірант катедри зоотехнії Будніков, що, спеціалізуючись у галузі рибництва, проходив практикум із фавни прісних вод у межах, потрібних для його фаху. Через нього секція встановила науковий звязок із Науковим Комітетом Наркомзему в галузі рибництва.

Секція розробила план гідробіологічної експедиції по р. Дінцю, що мусила вияснити зоогеографічні питання, які виникали в роботах секції при вивченні цього басейну; але, через відсутність коштів, експедиція не відбулась. Кожний із членів секції їздив на екскурсії за матеріалом для своєї теми на власні кошти. Багато аспірантів робило влітку на Донецькій Біостанції Товариства Дослідників природи.

Проф. Арнольд і аспіранти Солодовніков і Зіверт, керуючи педагогічною екскурсією студентів ІНО по Кавказу, скористувалися з неї для наукових робіт. Проф. Арнольд брав участь, як консультант, в організації біостанції тифліського університету під Батумом, де робив над морською й суходільною фавною, а Солодовніков і Зіверт, проробивши спочатку під Батумом, зробили екскурсію для вивчення загадкового озера Палеостом під Поті з фавною почасти морською, почасти прісноводною й зібрали там багатий матеріал.

В педагогічній роботі всі члени секції брали участь.

Завдяки головній темі своїх робіт — фавністичне обслідування басейну р. Дінця, секція була в безпосередньому звязку з роботами й завданнями Санітарно-Біологічної Комісії для розшуку джерел водопостачання м. Харкова. На підставі робіт секції буде обрано місце для переведення водопроводу. Крім того, установлено звязок з відділом рибництва Наркомзему, Протозойним Інститутом та инш. Члени секції постійно були консультантами в різних питаннях Наркомзему, Наркомздоров'я, НКО та інших установ.

Виготовлено до друку:

- Солодовніков. 1) Личинки *Odonata* в Донце и его притоках.
2) Материалы к познанию одонатофауны Волыни.

- Лукін. 1) Материалы по фауне пиявок бассейна Северного Донца.
2) Материалы по фауне *Hydracarina* бассейна С. Донца.

Зіверт. Опыт изучения пресноводных *Euscorperoda* рек бассейна С. Донца и других водоемов в пределах Харьковского округа.

Дубовский. 1) Материалы к познанию фауны *Ostracoda* бассейна р. С. Донца. 2) Список *Culicidae* Харьк. окр.

Надруковано в 1926 році роботи :

Зіверт. Zur geographische Verbreitung und Biologie von Eurytemora velox und Laophonte mohammed.

Лукін. Über eine neue und einige seltene Hydracarinae aus dem Sewerny - Donetz - Bassin.

Дубовський. Bemerkungen über einige Ostracoden des Sewerny - Donetz Bassin.

Зіверт, Лукін і Дубовський. Некоторые фаунистические результаты обследования рек бассейна С. Дона.

Члени секції провадили велике листування й обмін науковими працями як із чужоземними спеціалістами (Німеччина, Франція, Північна Америка, Сполучені Штати, Чехо - Словаччина, Австрія, Угорщина), так і з численними науковими установами й ученими в межах Союзу.

Звіт про діяльність науково - дослідчої катедри зоології в Києві за 1925 — 1926 рік

Науково - дослідча катедра зоології поділяється на три секції : 1) загальної та експериментальної зоології, 2) порівняльної анатомії й 3) фавністики та систематики.

Завідувач катедри — акад. І. Шмальгавзен, завідувач секції фавністики й систематики — проф. Д. Белінг, завідувач секції порівняльної анатомії — проф. М. Воскобойников.

Дійсні члени: Шарлемань, Б. Домбровський, Г. Лебедев.

Науковий співроб. : М. Воскресенський.

Аспірантура секції загальної та експериментальної зоології :

В. Брунст, Б. Балінський, М. Левітт, Г. Шпет, Н. Драгоміров.

Аспірантура секції фавністики та систематики :

С. Парамонов, А. Мірошніченко, М. Гримайловська.

Аспірантура секції порівняльної анатомії :

Б. Олексенко, П. Балабай і К. Татарко.

Весь персонал катедри, крім завідувачів секцій, цілком володіють українською мовою.

Своїх допоміжних установ н. - д. катедра не має й користується для своїх робіт з лабораторій та бібліотек ІНО, лабораторії ВУАН (зоологічний музей та Біологічний Інститут), Дніпрянської Біологічної станції ВУАН, зоологічної лабораторії КСП і біологічної лабораторії Київського Рентгенівського Інституту.

Завідувач катедри акад. І. Шмальгавзен працював головним чином над вивченням закономірностей росту. Наслідком є низка надрукованих та готових до друку праць (надруковано 5 праць і окрему книжку, приготовано до друку 4 праці).

Завідувач секції проф. Д. Белінг працював над вивченням гідрофавни й зокрема іхтіофавни р. Дніпра та Південного Бога. Наслідок —

великий матеріал, що він зібрав, і низка надрукованих та приготованих до друку праць (надруковано 12 праць, приготовано 3 праці).

Завідувач секції проф. М. Воскобойников працював над морфологією зябрового апарату й фізіологією дихання риб. Наслідок — кілька праць, приготованих до друку (3 праці).

Дійсний член М. Шарлемань працював над вивченням фауни України й зокрема провадив біологічні спостереження над птахами й ссавцями. Наслідком праці є значне збагачення колекцій зоологічного музею ВУАН і ціла низка надрукованих праць (надруковано 29 праць, приготовано 5 праць).

Дійсний член Б. Домбровський провадив біолого-анатомічні дослідження, головним чином над свійськими тваринами. Наслідок праці — низка препаратів, що їх поставлено у Ветеринарному, Зоотехнічному Інституті, і низка надрукованих праць (4 праці).

Науковий співробітник М. Воскресенський працював над вивченням біологічного впливу рентгенівських променів і надрукував у цьому питанні кілька статей (3 статті й приготував 1).

Аспірант С. Парамонов працював над систематичним вивченням двокрилих. Наслідком цієї роботи є великі колекції в зоологічному музеї ВУАН, що він зібрав, і ціла низка надрукованих праць (17 праць).

Аспірант Б. Олексенко працював над вивченням сперміогенезу в м'якунів і зокрема досліджував будову празматичних витворів. Наслідок — кілька надрукованих праць (3 праці).

Аспірант В. Брунст досліджував вплив нервової системи на регенерацію. Наслідок роботи — надруковано 2 праці.

Решта аспірантів ще тільки почали свою роботу в катедрі, але зараз уже теж мають наслідки цих праць.

Разом, за неповними даними, члени катедри надрукували протягом 1925—1926 академічного року 76, почасти дуже великих, праць і приготували до друку 16 праць.

Завідувач секції проф. Белінг організував улітку 1925 року екскурсію для вивчення середньої та нижньої течії р. Південного Бога, а також для вивчення нижньої течії р. Дніпра в районі Запоріжжя, Кічкас, Никопіль.

У вересні 1925 року проф. Белінг брав участь в екскурсії III Міжнародного лімнологічного з'їзду (Саратов, Астрахань — північна частина Каспійського моря). Влітку 1926 року проф. Белінг керував зоологічним відділом гідробіологічної експедиції Укрнауки для вивчення життя р. Південного Бога й зробив екскурсію на р. Дніпро в районі м. Херсона для вивчення іхтіофауни цього району.

Дійсний член М. Шарлемань зробив екскурсію до Малінської округи для вивчення життя бобрів, екскурсію до Асканії-Нова й кілька дрібніших екскурсій.

Аспірант С. Парамонов зробив улітку 1925 року екскурсію по Вірменії й улітку 1926 року по Туркестану для збирання диптерологічного матеріалу.

Аспірант В. Брунст працював улітку 1925 року на Севастопільській біологічній станції, а влітку 1926 року — на Мурманській біологічній станції.

Крім того, всі члени катедри екскурсували в околицях Києва, де кожний збирав потрібний для його праці матеріал.

Головні вади для роботи катедри — це відсутність коштів для екскурсійної роботи (зазначені екскурсії були zorganizовані не на кошти катедри) і брак закордонної літератури.

Всі члени катедри (крім М. Шарлеманя) є викладачі вузів. Крім того, катедра веде в ІНО семінар підвищеного типу; засідання катедри відкриті, і їх відвідують студенти, що має велике педагогічне значіння; аспіранти проходять свій педагогічний стаж при ІНО — беруть участь у практичних роботах (2 години що-тижня).

Секція систематики й фавністики (проф. Белінг, д. чл. Шарлемань, асп. Мірошниченко й Гримайловська) працюють головним чином у галузі гідробіології, вивчають режим українських водних басейнів не тільки з погляду суто теоретичного, наукового, але й у найщільнішому звязку з питаннями поліпшення нашого рибного господарства. Роботу провадять на Дніпрянській біологічній станції, на рибній станції СГНК, на поймах Дніпра (оз. Конча й Заспа) і в звязку з працею ВУГЧАНПОС'у.

Підтримують також звязок із рибно-господарськими установами Польщі, де рибне господарство стоїть значно вище, ніж у нас.

Д. Белінг сприяє розвитку рибного господарства на Україні тим, що дає поради підчас організації та відновлення окремих рибних господарств (напр., господарства в Романівці Біло-Церківської округи, у Пушці Водиці під Києвом і т. инш.).

Зв'язок із питаннями сільського господарства взагалі підтримували праці дійсних членів — проф. Лебедева й Н. Шарлеманя (також аспіранти С. Парамонов, Г. Шпет, М. Левітт) над вивченням комах-шкідників у сільському господарстві (зокрема вивчення листоїдів). Аспірант С. Парамонов вивчав біологію *Vombilidae* — мухівців, що паразитують на сарани.

Зв'язок з медичними питаннями підтримувала секція загальної та експериментальної зоології, що розробляла загальнобіологічні питання регенерації, трансплантації, фізіології росту й формотворення, а також вивчала вплив рентгенівського проміння на організм. Ці праці провадили акад. І. Шмальгавзен, наук. співр. М. Воскресенський та аспіранти В. Брунст, Б. Балінський, Н. Драгоміров.

Зв'язок із питаннями зоотехнії здійснювали праці дійсного члена проф. Б. Домбровського над біологічною анатомією свійських тварин у Київському Зоотехнічному Інституті.

Зв'язок із краєзнавством та вивченням продуктивних сил країни. Краєзнавчою є вся робота секції фавністично-систематичної на чолі з проф. Д. Белінгом, М. Шарлеманем та инш.

Приготовано до друку:

І. Шмальгавзен. 1. Про закономірності ембріонального росту (4 друк. арк.). 2. Проблема пропорційного росту (2 друк. арк.).

М. Воскобойніков. Апарат зябрового дихання кісткових риб (4 друк. арк.).

Д. Белінг — Матеріали по іхтіофавні р. Південного Бога (2 друк. арк.) і 5 дрібніших праць (3 друк. арк.).

М. Шарлемань. 1. Матеріали до орнітології Поділля (2 друк. арк.). 2. Матеріали до списку літератури що до фавни Київської губ. (2 друк. арк.). 3. До фавни Переяславщини (1 друк. арк.). 4. Про сучасне розповсюдження бобра (2 друк. арк.). 5. Птахи району Шевченківського заповідника (1 друк. арк.).

Б. Домбровський. Біоморфологія рухального апарату слонів (1 друк. арк.).

Крім того, є ще багато дрібних статей, а також чимало праць, що їх приготували до друку аспіранти.

Протягом 1925—26 року члени катедри надрукували більш як 76 праць, але всі вони розкидані по різних виданнях Союзу, а також багато надруковано за кордоном. Коштів на видання літератури катедра не мала, а тому власних видань не має, але збірники праць Біологічного Інституту, зоологічного музею й Дніпровської біологічної станції, що їх видає ВУАН, в більшій частині складаються з праць катедри. Крім того, ціла низка випусків „Праць другого відділу“ містила праці членів катедри.

З закордонними установами та особами був, головним чином, персональний зв'язок, найбільше тому, що катедра не має власних видань і власних лабораторій. Але Біологічний Інститут ВУАН і Дніпрянська біологічна станція, у яких проходить значна частина праць катедри, вже обмінюють свої видання з цілою низкою закордонних наукових установ. Що до зв'язку з окремими діячами, то кожний член катедри має листування й обмін працями з цілим рядом діячів.

Звіт науково-дослідчої катедри ботаніки при Київському ботанічному саді

Персональний склад катедри ботаніки:

Керівник катедри, він же керівник секції систематики, морфології та фітогеографії — акад. Олександр Васильович Фомін.

Керівник секції анатомії, фізіології та мікробіології — проф. Микола Григорович Холодний.

Дійсні члени — проф. Володимир Васильович Фін, проф. Яків Самуїлович Модилевський.

Наукові співробітники — Михайло Васильович Чорнояр, Виктор Павлович Матюшенко, Євген Іванович Бордзиловський.

Аспіранти: Юрій Дмитрович Клеопов, — секція систематики морфології та фітогеографії. Андрій Сазонтович Лазаренко, — секція систематики та морфології. Зоя Костьовна Гіжицька, — секція систематики та морфології, Дмитро Олександрович Радзімовський.

Всі співробітники катедри добре володіють укрмовою.

Науково-дослідча кафедра ботаніки користується двома відділами лабораторії Київського ботанічного саду, з яких один цитологічний, другий — морфолого-систематичний. Крім того, кафедра користується бібліотекою, часописами та гербарієм, що також належить до Київського ботанічного саду.

І. Секція морфології, систематики та геоботаніки

Аспірантів, що працювали в секції, було 2 штатних — А. С. Лазаренко та Ю. Д. Клеопов і 3 позаштатних — Я. Снін, З. К. Гіжицька та Д. О. Радзімовський. З кандидатів до аспірантури працювало 3: О. Панасенко, Д. Вісюліна та М. В. Дубовик.

Головне завдання кафедри — підготовлювати молодих учених-дослідників та професорів для вузів, і тому програма робіт аспірантури була така:

1. Ознайомлення з сучасним станом загальних питань ботаніки.
2. Методика користування старою та новою науковою літературою.
3. Розробка наукових тем теоретичного й практичного значіння.
4. Методика монографічного оброблення родин, родів та видів рослин. Методика геоботанічних дослідів у природі.
5. Семінар, де аспіранти роблять реферати простудійованих творів, а також доповіді про наслідки своїх праць теоретичного або прикладного (геоботанічного) характеру.
6. Проведення спеціальних практикумів з мікротехніки та цитології.
7. Робота педагогічного та громадського характеру.

Всі аспіранти працюють у лабораторіях Київського ботанічного саду.

По першому пункту керівник кафедри О. В. Фомін прочитав доповідь на тему: 1) Сучасний стан питання про будову клітини синьо-зелених водоростей — *Cyanophyceae*. 2) Нові дані систематики спорових рослин.

Ознайомив аспірантів і всіх членів кафедри з новою літературою що до спорових рослин.

По другому пункту провадили таку роботу: аспіранти знайомилися в бібліотеці із старими класичними ботанічними працями, а також із старими й новими монографіями що до різних родин та родів і робили виписки для своїх наукових праць.

По третьому завданню кожен аспірант одержав певну тему для розробки. Так, для А. Лазаренка темою було опрацювання гербарних матеріалів що до мохів України.

Д. Ю. Клеопов мав темою обробку матеріалів своїх геоботанічних досліджень на Маріупільщині.

З. К. Гіжицька одержала тему для своєї наукової праці — дослідження над грибним шкідником буряку — *Cercospora beticola* Sacc, а також вивчення грибів-шкідників садових рослин. Гіжицька визначила 258 видів грибів, склала їх список, надрукований у „Віснику Київського ботанічного саду“, вип. IV.

Аспірант Д. О. Радзімовський працював над вивченням фітопланктону р. Дніпра.

Позаштатний аспірант Є. Я. Єлін обробляв свої збірки рослин на Поділлі, а тепер закінчив це оброблення й складає геоботанічну мапу району своїх польових досліджень.

Кандидат до аспірантури Панасенко провадив практикум спорових рослин, окрім того, визначав рослини й готував матеріали, що мусять надійти до обмінного гербарію.

Кандидатка до аспірантури О. Д. Вісюліна визначала колекції рослин Кавказу (Північний Кавказ та Закавказзя).

В семінарі зроблено такі доклади:

З. К. Гіжицька зробила реферат роботи „P. Vuillemin. Les bases actuelles de la systematique en mycologie“.

Аспірант Ю. Д. Клеопов прочитав доповідь про свої дослідження на Маріупільщині під назвою: „Нові й маловідомі рослини Маріупільської округи“, а також про торішні дослідження Черкащини, з демонстрацією геоботанічної мапи.

Аспірант А. Лазаренко зробив доповідь про свої біологічні дослідження нового для України моха — „Desmatodon ucrainicus“. Lazarenko.

Науково-дослідчі праці, головні теми й наслідки праць

Секція морфології, систематики та фітогеографії.

Праця секції в минулому році полягала в розробленні питань:

1) систематики квіткових та спорових рослин, 2) ботанічної географії України та флористики, 3) ембріології та цитології рослин, 4) вивчення природних багатств України (лісів, луків, торфовищ).

Керовник секції акад. О. В. Фомін керував працею аспірантів: А. Лазаренка, Ю. Клеопова, Д. К. Зерова, О. І. Соколовського та А. М. Окснера і З. К. Гіжицької.

На протязі відчитного року Фомін монографічно обробляв Pteridophyta та Gymnospermae України, а також і Pteridophyta Сибіру та Далекого Сходу. Він видав „Флора України“, I вип., „Труди фізико-математичного відділу УАН“, т. II, вип. I, а також статтю „De varietatibus atque formis Woodsiarum in Sibiria crescentium“. „Вісник Київського ботанічного саду“, вип. III. Тепер виготовував до друку „Флора України“, вип. II. — „Голонасінньові“.

Дійсний член В. В. Фін продовжував вивчення спермітогенези у представників покритонасінньових рослин. Надрукував: 1) Male Cells in Angiosperms. 1925, Botanic. Gazette. 2) Spermatzellen bei Vincetoxicum nigrum. „Berich. der Deutsch. Botanisd. Gesellsch.“. 1926. 3) До біології квітки Vincetoxicum. „Вісник Київського ботанічного саду“, вип. IV, 1926.

В. В. Фін керував роботою аспіранта П. Оксіюка та провадив мікроскопічний практикум з аспірантами.

Дійсний член Я. С. Модилевський продовжував вивчення видів роду Thesium з погляду ембріонального та цитологічного. Працю тепер уже закінчується, готується малюнки для друку.

Стаття Модилевського „Zur Kenntniss der Polyembryonie von *Allium odorum* L.“ у „Віснику Київського ботанічного саду“ викликала відповідь німецького вченого Haberlandt'a, а також і деякі міркування Schürhoff'a в його творах „Zytologie der Blütenpflanzen“. У зв'язку з цим Модилевський зробив нові досліді, що стверджують його дані. Року 1926 Модилевський провадив орієнтовочні дослідження над культурними видами льону — *Linum*, готуючи матеріал для систематичного вивчення льонів.

На протязі року він керував працею деяких аспірантів у галузях ембріології та цитології.

Науковий співробітник М. В. Чорноярів продовжував свої досліді що до цитології: *Najasmajor*. Тепер цю працю закінчено й готується до друку.

Чорноярів надрукував *Befruchtungerscheinungen bei Myosurus minimus* „Oes'r. Botan. Zeitschr.“ № 10, 1926.

М. В. Чорноярів на протязі звітного року допомагав вести практикум проф. Фінові.

Науковий співробітник Є. І. Бордзіловський на протязі року обробляв свої збірки гербарію з Кавказу. Він визначив щось із 600 видів. Улітку минулого року відвідав Закавказзя, де продовжував вивчення флори Вірменії, що почав уже давно. Наслідком його екскурсії у Вірменії в минулому році є колекція рослин до 4000 гербарних аркушів. Цю колекцію далеко не всю ще оброблено, але серед рослин, уже досліджених, виявлено ряд нових, не описуваних ще форм.

Бордзіловський виготовував до друку свою статтю під назвою „*Novitates Florae Caucasi*“.

Науковий співробітник Матюшенко працював у минулому році, опрацьовуючи свої спостереження торфовищ Чернігівщини та Полтавщини, що він їх зробив року 1925.

Аспірант Ю. Д. Клеопов працював над вивченням рослинності Маріупільської округи. Його дослідження дали, по-перше, цілий ряд цікавих знахідок нових для флори України рослин, як, напр., кавказька папороть *Woodsia alpina*, кавказький полинок — *Artemisia caucasica* та кримсько-кавказька марена — *Galium verticillatum* то-що, поширили ареали розповсюдження багатьох видів і з'ясували вплив східної флори на формування степів Маріупільщини. По-друге, встановлено тип маріупільських трав'яно-лучних степів — красочний тинце — ковиловий степ — воронцевий варіант.

Аспірант А. С. Лазаренко працював над визначенням своїх торішніх збірок мохів; опрацювання цих матеріалів повинно закінчитися весною цього 1927 року, бо колекція Лазаренка дуже велика.

Аспірантка З. К. Гіжицька студіювала нову мікологічну літературу, що її одержано через обмін на видання Київського ботанічного саду. Вивчаючи гриби-шкідники України, вона склала описи багатьох нових видів. Тепер готує до друку свою статтю про грибів-шкідників, що трапляються в околицях м. Києва.

II. Секція анатомії та фізіології рослин з мікробіологією

Секцією керував проф. М. Г. Холодний, маючи під своїм керуванням одного аспіранта — Д. О. Радзімовського.

Проф. М. Г. Холодний досліджував дихання рослин, вивчаючи вплив Na_2S , KCN , CuFeS_2 на цей процес у зв'язку з відомою теорією Варбурга. Дані, що їх дістав Холодний, не стверджують поглядів німецького вченого й доводять, що процес дихання є дуже складне явище, у якому, крім заліза, повинні брати участь ще й інші каталітичні агенти.

М. Г. Холодний надрукував такі статті: 1) *Beiträge zur Analyse der Geotropischen Reaktion*. Jahrb. f. wiss. Botan. Bd. 65. 2) Матеріали до екології залізобактерій у зв'язку з питанням за біохімічне походження деяких залізних руд. „Труди фізично-математичного відділу УАН“, т. II, вип. 4. 3) Мікроорганізми ґрунту. Науково-популярна брошура. Видання „Книгоспілки“, 1926.

Аспірант Д. О. Радзімовський вивчав наземні та планктонні форми водорослин, при чому користувався методом проф. Виноградського. Тепер катедра відрядила його до Одеси обробляти свої збірки минулого року.

Експедиції й екскурсії

Проф. М. Г. Холодний влітку 1926 року на кошти ВУАН був командирований на Кавказ вивчати мікрофлору сірчаних та залізистих вод. Досліджено з мікробіологічного боку ряд джерел та водоймищ у районі Боржома, у Мацесті й на річці Агурі. Матеріали, що їх зібрав Холодний підчас своєї подорожі, він тепер обробляє.

Аспірант Ю. Д. Клеопов весною 1926 року на кошти меліоративного відділу Наркомзему їздив на Маріупільщину та Бердянськ з метою вивчення рослинних суспільств маріупільських та бердянських трав'яно-лучних степів, що має значіння для сільського господарства цієї місцевості.

Ю. Д. Клеопов склав геоботанічну мапу цих районів.

Керовник катедри акад. О. В. Фомін на свої кошти їздив на Північний Кавказ з метою вивчення фітосоціології нагорних степів. Він провадив дослідження Бургустанських височин, що знаходяться в 20 кілометрах від Кисловодська. Ці дослідження виявили, що там степова рослинність має домішку деяких високогірських рослин, як, напр., *Scabiosa coccinea*, *Betonica grandiflora*, *Campanula collina* й инш., що дуже характерні для височин від 6000 до 8000 над рівнем моря. Крім того, там можна констатувати дуже цікаве явище, що така рослина, як *Azalea pontica*, росте в близькому сусідстві з лучним степом.

Науковий співробітник А. М. Оксер був командирований від Київського ботанічного саду на Урал вивчати гірські обрісникові суспільства. Дослідження проваджено в таких пунктах: ст. Бородуліно, околиці

ст. Верещагино, околиці Перми, вивчалось пермське лісництво, досліджувано вапняки в районі ст. Гусовська та Калино-Комасінська лісова дача. Потім Окснер відвідав гори Червоний Камінь, Шишка, Великий Камінь, зробив екскурсію до Верхньо-Уфалейського лісництва, а також у район Златоусту.

Вивчення обрісникових суспільств на Уралі мало наслідком поглиблення нашого знайомства з обрісnikовою флорою Уралу. Крім того Окснер зібрав велику колекцію обрісників, що увійшла до складу гербарію Київського ботанічного саду.

Зв'язок катедри з науковими та сільсько-господарськими установами

Катедра мала зв'язок, по-перше, з досвідними станціями, що звертаються до катедри з дорученнями цитологічного дослідження сільськогосподарських рослин, як ячменю, льону.

До катедри звертався Інститут Водного Господарства проф. Олександр Коваль з дорученням визначення мохів та інших рослин.

До аспірантури звертався меліоративний відділ Наркомзему з проханням позицією дослідів на Маріупільщині.

Виготовлено до друку:

Науковий співробітник Є. І. Бордзіловський — статтю під назвою „Novitates florum Caucasii“ (1 арк.).

Науковий співробітник А. М. Окснер виготовував до друку „Нарис обрісникових суспільств на кристалічних породах та вапняках України“ (5 друк. арк.). Науковий співробітник М. В. Черноярів виготовував до друку свою працю під назвою „Редукційне поділення ядра у *Najas major*“ з малюнками (3 друк. арк.).

Науковий співробітник Д. Я. Персидський виготовував до друку статтю: „Про новий вид копального фікуса“, з малюнком (1/2 друк. арк.).

Керівник катедри О. В. Фомін виготовував до друку статтю „Голонасіннікові України“ (3 друк. арк.).

Праці катедри друковано у „Віснику Київського ботанічного саду“ вип. II, III та IV, на спеціальні кошти Київського ботанічного саду. Праці деяких співробітників катедри друковано також у III випуску „Українського Ботанічного Журналу“, який є науковий орган Українського Ботанічного Товариства, друкується його на кошти від членських внесків.

Звіт Київської науково-дослідчої катедри математики за 1925—26 рік

Київська науково-дослідча катедра математики має секції чистої та застосованої математики.

Персональний склад:

Керівник катедри та секції прикладної математики — академік Д. О. Граве.

Керownik секції чистої математики — акад. Б. Я. Букреев.

Дійсні члени: акад. Г. В. Пфейфер, проф. М. П. Кравчук, професор М. О. Столяров; проф. Ю. Д. Соколов — науковий співробітник та секретар катедри, проф. М. К. Куренський — науковий співробітник.

Аспіранти: Н. І. Ахієзер, В. С. Дяченко, К. Я. Латишева, А. Л. Наумов, М. Х. Орлов, М. Я. Ремез.

Д. О. Граве та Г. В. Пфейфер — дійсні члени Української академії Наук; перший працює в царині застосованої математики, другий — у галузі інтегрування диференціальних рівнянь з частинними похідними.

Проф. Б. Я. Букреев надрукував за 1925 — 26 рік такі праці:

1. Кристалізація сахару (колективна праця професорів Кухаренка, Плотнікова, Червинського та інж. Нахмановича). Математична частина цієї праці належить проф. Букрееву.

2. Про одну теорему варіаційного числення („Вісті КПІ і КСГІ“ за 1926 рік).

3. Життя й науково-педагогічна діяльність В. П. Єрмакова („Вісті КПІ і КСГІ“, 1926).

4. Математичне рівняння кривої, яку зустрів акад. В. Г. Шапошников у своїх дослідках про вогкість руських льонів (здано до друку).

Проф. М. П. Кравчук надрукував за 1926 рік такі праці:

1. Перемінні множини лінійних перетворень („Записки КСГІ“).

2. Про нормальний закон розподілу при двох змінних органах (там само, 1926).

3. До теорії функцій дійсного змінного („Записки КІНО“, 1926).

4. Про суцільність коренів цілих трансцендентних функцій („Вісті КІНО“, 1926).

5. Про кореляцію („Записки КВДІ“, 1926).

6. Ueber die partielle Integration („Записки II Відділу УАН“, т. II, в. 1).

7. Zur Theorie der Determinanten (там само, т. II, вип. 1).

8. Sur la méthode M. M. Kryloff pour l'integration des équations de physique mathématique (Comptes Rendus, t. 183, Paris).

9. Note sur les déterminants.

10. Note sur les racines des polynomes derives (там само, 1926).

Науковий співробітник Ю. Д. Соколов працював у галузі аналітичної небесної механіки й за 1926 рік надрукував такі праці:

1. Sur la limite interieure des rayons de convergence des développements des coordonnées dans le problème des trois corps („Записки УАН“, т. I, в. 4).

2. Über die Anwendung des Cauchy-Picardschen Satzes auf die Bewegungsgleichungen der u Körper (там же, т. II, в. 1).

3. Про рух перигелія Меркурія (разом із акад. Д. Граве). („Мемуари УАН“, т. V, в. 1).

4. Über den Einfluss des magnetischen Sonnenfeldes auf die Planetenbewegung („Astronomische Nachrichten“, Bd. 229, № 5480, Kiel).

Проф. М. О. Столяров і М. К. Куренський щойно почали працювати при кафедрі.

Аспірант Н. І. Ахієзер працює під керівництвом акад. Д. О. Граве в царині гідро- та аеродинаміки. Надрукував він такі праці:

1. Про одну властивість лет. сум. Weierstrass'a („Наукові записки“, том II).
2. К теории квадр. форм (разом із І. Штаерманом — „Записки КПП“).
3. Über eine anuwendung der Eulerschen Transformation („Записки фізичної математики“, вид. УАН, т. I).
4. Über eine klasse bestimmten Integrale („Записки УАН“, т. II).
5. Über den Zusammenhang der Störmerschen Integr.-methode mit den Bessel polyn (разом із І. Штаерманом — „Записки УАН“, т. II).

Аспірант В. Є. Дяченко працює в царині механіки, математичної фізики та теорії функцій під керівництвом акад. Д. О. Граве. Він зробив 12 наукових доповідей та надрукував статтю: „Про рух наелектризованої частки у вільному магнетовому полі“ („Наукові записки“, том II).

Аспірантка Латишева працює в царині теорії аналітичних функцій під керівництвом проф. Букреева. При секції чистої математики вона зробила 15 наукових доповідей.

Аспіранти Наумов і Ремез щойно почали працювати при кафедрі

Акад. Граве викладає механіку в ІНО. Акад. Пфейфер викладає курс інтегрування диференціальних рівнянь. Проф. Букреев викладає вищу математику для студентів електрофаку й ФІНГ'у КПП, завідує математичною лабораторією ІНО, провадить семінар підвищеного типу й викладає в ІНО основи аналізу безконечно-малих, історію математики, диференціальну геометрію та варіаційне числення.

Проф. Кравчук провадив із студентами ІНО семінар із алгебри, теорії аналітичних функцій та викладав вищу математику в КПП, КСП, КІНГ'у.

Проф. Соколов викладав вищу математику в КПП для студентів архітектурного й політ. факультетів та спеціальний курс вищої математики на економічній КІНГ.

Аспіранти Ахієзер, Дяченко й Орлов провадили заняття з механіки із студентами ІНО, як асистенти акад. Граве.

Аспірантка Латишева провадила педагогічну роботу в ІНО із студентами II та III курсу профосу, як асистентка математичної лабораторії інституту.

Акад. Граве виготовував 4 нових наукових праці з різних галузей математики.

Проф. Букреев виготовував великий курс „Вступ до сучасної математики“.

Науковий співробітник Соколов виготовував до друку 3 нових роботи.

Аспірант Ахієзер виготовував 4 нових праці та аспірант Дяченко — 1 наукову працю.

Через акад. Д. Граве кафедра мала зв'язок з проф. С. Stömer'ом (Осло, Норвегія), з професорами Hensel'ем (Марбург), Prandtl'ем (Гетінген, Німеччина) та проф. Levi-Civita (Рим, Італія).

Звіт про роботу науково - дослідчої катедри геології в Дніпропетровську за 1926 рік

Склад катедри:

Зав. катедри й керownik секції геології, палеонтології й опадочних родовищ — проф. Лебедев; керownik секції кристалографії й мінералогії — проф. Іванов; керownik секції петрографії й рудних родовищ — проф. Танатар.

Наукові співробітники: Гембицький, Шматько, Алексеев.

Аспіранти: Погодіна, Новик, Лещенко, Микей, Балієва. Член-кореспондент — Бельський.

Голова катедри, проф. Лебедев, крім викладання геології в Гірничому Інституті й ІНО, виконував обов'язки уповноваженого Головнауки, керував роботами в секції геології, палеонтології й опадочних родовищ. У звітному році надрукував такі роботи:

1. Палеонтологическая характеристика некоторых геологических горизонтов среди каменноугольных отложений Донецкого бассейна.

2. Месторождения остатков организмов в каменноугольных отложениях России.

3. Геология на первом Всесоюзном горном научно-техническом съезде.

4. О геологических исследованиях угленосных бассейнов.

5. Über die Zusammenstellung des russische Carbons mit dem der anderen Gegenden.

Останню роботу подано на Міжнародний Геологічний Конгрес у Мадриді й друкується в його працях. Крім того, її друкується французькою мовою в „Bulletins de la société geologique du Nord“ і англійською мовою в „Pan-American Geologist“.

Здано до друку „Матеріали для геології Донецького басейну“.

Крім участі в роботах геологічного з'їзду в Києві й гірничого науково-технічного в Москві, підчас літньої екскурсії з студентами збирав матеріали з фавни Донецького басейну.

Зачитав доповідь у геолого-мінералогічному гуртку на тему „Про землетруси з приводу землетрусу в Ленінкані (Кавказ).“

Аспірантка Погодіна в звітному році, крім викладання в Гірничому Інституті та ІНО, надрукувала в „Наукових записках катедри“ роботу під назвою „Некоторые представители пластинчатожаберных из каменноугольных отложений России“. Здала до друку статтю „Некоторые представители пластинчатожаберных из каменноугольных отложений Донецкого бассейна“. Брала участь у роботі II Всесоюзного з'їзду геологів у Києві. Їздила на власні кошти збирати матеріали по Донецькому басейну.

Аспірантка Новик надрукувала замітку в „Наукових записках“ катедри: „О внутреннем строении *Spir. medius febed.*“, виготувала й здала до друку статтю „Деякі представники форамініфер з кам'яновугільних покладів Донецького басейну та інших районів СРСР“. Брала участь

у роботах II Всесоюзного з'їзду геологів у Києві. На власні кошти зби-
рала матеріал з кам'яновугільних форамініфер у районах Щербиновського,
Нелеповського й Чогарського рудників.

Керовник секції кристалографії й мінералогії, проф. Іванов, крім
викладання в Гірничому Інституті та ІНО, надрукував такі роботи:

1. Барит из Донской области („Наукові записки“ катедри).
2. Определитель минералов по внешним признакам.

Виготовував до друку:

1. Исследование некоторых видов динасового кварцитового песча-
ника в Донбассе.
2. Область развития нефелиновых пород в Мариупольском районе.
3. К минералогии б. Екатеринославской губ.
4. Описание шлифов некоторых пород Алиберовского графитового
рудника.

Брав участь у роботах II Всесоюзного з'їзду геологів у Києві, де
зачитав доповідь на тему „Область развития нефелиновых пород в Мари-
упольском районе“. Крім того, на запрохання організаційного комітету,
брав участь у працях Всесоюзної наради мінералогів у Ленінграді. Влітку
звітнього року їздив у подорож на власні кошти в Маріупільський район
на два тижні для збирання мінералогічного й петрографічного матеріалу
з нефелінових порід і рідкоземельних мінералів, що тепер обробляє.

Протягом звітнього року консультував: для Донвугілля в Харкові
в питанні про кварцит для динасу; для Компомбезу в Кривому Розі що
до кварциту для динасу; для Мерефо-Херсонської залізниці — у питанні
про вплив ґрунтової води на цементну облямівку тунелю.

Аспірант Лещенко, крім викладання в Гірничому Інституті й ІНО
у звітньому році надрукував роботу: „О валунах плагнаплита и аркозы
найденных в отвале шахты № 5 Рыковского рудника“ („Наукові записки
катедри).

Виготовував до друку „Замітки до гіпергенези придніпровських від-
слонень: В — палігорскіт, опал“.

Готує до друку: 1) Замітки до гіпергенези придніпровських відсло-
нень. 2) Звітнення ортиту. 3) Піролюзит. 4) Люблінит.

Брав участь у роботах з'їзду геологів у Києві та Всесоюзної наради
мінералогів у Ленінграді. Зробив повідомлення в Українській Академії
Наук про нахідку на Україні палігорскіта. Їздив власним коштом на екс-
курсії для збирання матеріалів: до Вінниці, на Волинь у район Горо-
дищені, до Кременчуку і в район Запоріжжя, в район села Вологського
в околицях Дніпропетровська. Консультував для Райпромкустспілки
м. Запоріжжя що до кварцу.

Керовник секції петрографії й рудних родовищ, проф. Танатар, крім
викладання в Гірничому Інституті, надрукував такі роботи:

1. Новейшие взгляды на происхождение полосчатых железистых квар-
цитов, в связи с вопросами происхождения этих пород и руд в Кривороз-
ском бассейне.
2. Новые породы Криворожского железорудного бассейна.

3. О несогласном залегании полосчатых железистых кварцитов и глинистых сланцев в Криворожском железорудном бассейне.

4. Новые горные породы Криворожского железорудного бассейна. Виготовав до друку:

1. Месторождения горючих газов Мелитопольского округа. (Роботу написано разом із аспірантом катедри Микеем).

2. Полезные ископаемые Днепропетровского округа. Подземные воды Днепропетровского округа.

3. Новейшие данные по петрографии Криворожского железорудного бассейна.

4. Некоторые соображения по тектонике Криворожского бассейна. Готує до друку разом із студентами-геологами:

1. Материалы по петрографии Криворожского железорудного бассейна, в связи с вопросами генезиса железных руд.

2. Петрография Бердянского бассейна.

Брав участь у роботах I Всесоюзного гірничого науково-технічного з'їзду в Москві; II Всесоюзного з'їзду геологів у Києві; Всесоюзної наради мінералогів у Ленінграді, де зробив доповідь на тему „Значение структур Криворожских кварцитов и руд для толкования их генезиса“ й повідомлення на тему „Новая разновидность диапора“. Керував роботою аспіранта Алексеева. Редагував журнал „Инженерный Работник“, орган Укрбюра ІТС ВСГ. Читав доповіді в геолого-мінералогічному гуртку. У звітному році консультував:

1) Для Дніпропетровського філіялу державного інституту проектування металургійних заводів у питанні про корисні копалини; подав доповідь, розміром у 1^{1/2} друкованих аркуші, під назвою „Полезные ископаемые Криворожского округа“. 2) У питанні про корисні копалини для тресту будівельних матеріалів у м. Дніпропетровську. Написав статтю під назвою „Полезные ископаемые окрестностей Днепропетровска“. 3) У питанні про горючі гази для Мелітопольського Окрглану. 4) У питанні про гіпс для Райпромкустспілки в Запоріжжі. Науковий співробітник Алексеев у звітному році, крім викладання в Гірничому Інституті, виготовав до друку статтю: „Петрографическое исследование некоторых пород Мариупольского округа“ і разом із професором Гембіцьким—„Гидрогеологический очерк западной части окрестностей Кривого Рога“.

Захищав аспірантську роботу на тему: „Петрографическое исследование некоторых пород Мариупольского округа“. Виготовав до друку: „Петрографическое исследование некоторых пород Никопольского района“. Разом із проф. Гембіцьким консультував у питаннях водопостачання для державного інституту проектування металургійних заводів і робив гідрогеологічні обслідування ділянки для заводу. Брав участь у роботах II Всесоюзного з'їзду геологів у Києві. Робив за секретаря катедри.

Науковий співробітник проф. Гембіцький, крім викладання в Гірничому Інституті, надрукував такі роботи:

1) „К характеристике некоторых рабочих пластов каменного угля Юзовского района Донецкого бассейна“; 2) „Основы естествознания.“

Неживая природа“. Підручник для шкіл гірничого учеництва. Здано до друку „Методы изучения притоков шахтных вод на рудниках Донецкого бассейна“.

Підготував до друку разом із Алексеевим: „Гидрогеологический очерк западной части окрестностей Кривого Рога“. Брав участь у роботах I Всесоюзного гірничого науково-технічного з'їзду в Москві, де зачитав доповідь на тему про методи вивчення допливів шахтних вод на копальнях Донецького басейну, а також у роботах II Всесоюзного геологічного з'їзду в Києві. За дорученням державного інституту проектування металургійних заводів зробив гідрогеологічне обслідування заводської ділянки в Кривому Розі разом з Алексеевим, про що подав інститутіві звіт.

У звітному році діяльність катедри значно поширюється, що можна бачити з таких цифр: члени катедри надрукували 16, здали до друку 16, виготовили до друку 5 і готують 9 робіт. Брили участь у роботах з'їздів: у Москві на I Всесоюзному гірничому науково-технічному — 3; у Києві на II Всесоюзному геологічному — 8 і в Ленінграді на мінералогічній нараді — 4 особи. У звітному році переведено 10 консультацій, 11 екскурсій для збирання матеріалу. Катедра випустила „Наукові Записки“ за редакцією проф. Лебедева. Випуск їх дав змогу встановити зв'язок з науковими установами нашого Союзу й закордонними.

Тепер провадиться обмін виданнями з 26 науковими установами.

Звіт про роботу Дніпропетровської науково-дослідчої катедри біології за 1926 рік

За 1926 рік катедра мала 12 засідань, де прочитано 12 доповідей та розв'язано 56 питань. Загальна робота катедри — обслідування в зоологічному та ботанічному напрямках місцевого краю.

Відсутність коштів, кабінетів, устаткування, літератури та біологічної станції дуже гальмує науково-дослідчу роботу катедри, і надто відчувається зазначені хиби тепер, коли в зв'язку з Дніпрельстаном для катедри стає можливим переводити спостереження над змінами в фауні та флорі краю, що будуть зв'язані з шлюзуваннями порогів.

За 1926 рік члени катедри надрукували, приготували до друку та опрацьовують такі роботи:

Проф. Леонид Володимирович Рейнгард. 1. К вопросу о положении первой плоскости дробления. 2. Первые стадии дробления у *Scardinius erythrophthalmus*. 3. Исследование комаров рода *Anopheles* на зараженность их малярийным паразитом. 4. Опыт изучения зимовки комаров.

Приготував до друку: 1. К вопросу о строении *Nebenkern* у сперматозоидов *Patomobius leptadactylus*. 2. Образование сердца у *Scardinius*.

Проф. Олександр Володимирович Рейнгард приготував до друку роботу „К вопросу о разложении *Saccharomyces cerevisiae*“.

Науковий співробітник М. П. Акімов працює над вивченням молюсків місцевого краю.

Е. М. Аптекарь. 1. К-морфологии и систематике новой сине-зеленой водоросли. 2. О двух сине-зеленых водорослях, найденных в Днепропетровском округе. Рукописи: 1. Описание новых видов из группы *Cyano-phusea*. 2. Материалы к флоре водорослей Украины.

Працює над вивченням флори синьо-зелених водоростей у районах р. Самари та Станового острова.

О. А. Єліашевич. 1. К растительности Екатеринослава. 2. Некоторые данные к флоре бывшего Новомосковского уезда. 3. Некоторые данные к характеристике пойменных ассоциаций долины р. Самары. 4. К флоре долины р. Самары.

Працює над обслідуванням флори р. Самари.

Ол. Як. Мусатова. Здано до друку: 1. Микрофлора Рыбальского карьера. 2. Заметка о новом для днепропетровской флоры папоротнике. В рукопису: Сезонные изменения состава микрофлоры прудов ст. Баглей. Працює над вивченням мікрофлори місцевого краю.

Л. В. Маковський працює над питанням про проростання насіння.

В. В. Стаховський здав до друку спільну роботу з М. П. Акімовим: „Животные пресных вод“. Працює над вивченням іхтіофавни тирла р. Самари та р. Дніпра біля Дніпропетровська.

Ас. Т. Н. Забудько-Рейнгард працює над систематикою та біологією *Turbelaria*; готова до друку праця: „К вопросу об омоложении у *Hydra fusca*“.

Ол. В. Гуцевич працює в питанні систематики *Nemathelminthes* місцевих водозборів.

Ол. В. Бондарів вивчає місцеву фавну комах та збирає великий матеріал.

С. М. Бровко збирає та вивчає матеріал що до водяних жуків.

І. І. Барабаш працює над вивченням місцевої фавни птахів та ссавців.

Аспіранти Е. М. Аптекарь, О. А. Єліашевич, Ол. Я. Мусатова та В. В. Стаховський закінчили аспірантський стаж.

Звіт про роботу українського науково-дослідчого Геологічного Інституту

Український Геологічний Інститут поділяється на відділи:

1) Мінералого-петрографічний (з секціями: а) мінералогії й хемії, б) петрографії, в) радіоактивних мінералів і порід);

2) Геологічний (з секціями: а) динамічної геології, б) стратиграфії та історичної геології, в) гідрогеології, г) глядіяльної геології і г) ґрунтознавства);

3) Палеонтології (з секціями: а) загальної палеонтології, б) зоопалеонтології, в) фітопалеонтології й г) мікропалеонтології);

4) Корисних копалин (з секціями: а) металевих копалин і б) неметалевих копалин, з підсекцією будівельних матеріалів).

Крім того, при інституті існують такі установи:

1. Музей з відділами: а) мінералого-петрографічним і корисних копалин та б) геологічно-палеонтологічним.

2. Бібліотека з картографічним відділом.

3. Хеміко-мінералого-петрографічна лабораторія з відділами: а) хемічним, б) петрографічним та синтетичним, в) мікроскопічним та гоніометричним, г) радіоактивним, ґ) металографічним і д) спектроскопічним та рентгенологічним.

4. Палеонтологічна й мікропалеонтологічна лабораторія.

5. Майстерня шліфів мінералогічних і петрографічних та зразків будівельних матеріалів.

6. Препаровочна й фотографічна майстерня.

Штат Інституту складається з таких осіб:

Директор — П. А. Тутковський.

Заступник директора й завідувач відділу — В. І. Крокос.

Завідувачі відділів — М. І. Безбородько, Х. М. Полонський, В. В. Різниченко.

Наукові співробітники: П. І. Василенко, О. П. Сно, Н. В. Пименова, Я. Х. Лепченко, Х. О. Лисенко, Ю. Г. Дуб'яга.

Всі співробітники й аспіранти добре володіють укрмовою. Наукові співробітники викладають та друкують свої твори укрмовою.

Будинку й приміщення інститут окремого не має, але є постанова Київського Окровиконкому про відведення будинку коло 250 кв. саж. на вулиці Короленка, № 44.

Окремих від інституту лабораторій або бібліотек нема.

Інститут утворено 1 липня 1926 року з кол. катедри геології, а тому звіт про роботу стосуватиметься в більшій частині співробітників кол. катедри, а саме:

Науково-дослідча робота директора інституту, академіка П. А. Тутковського, полягала в збиранні та обробленні нових геологічних матеріалів, а також в обробленні раніше зібраних матеріалів і спостережень. Головні теми праць були такі: а) досліді родовищ будівельних та орнаментних матеріалів Коростенщини (узбережжя рік Норина та Вужа) і Київщини (узбережжя ріки Ірши), їхні властивості, розповсюдження та походження; б) четвертинні поклади тих самих місцевостей, їх розповсюдження та геологічний вік; в) досліді родовища мінерального угноєння на Київщині, потрібного для спроб поліпшення піскуватих поліських ґрунтів (ці спроби переведено на так званій Радомиський досвідній сільсько-господарській станції); г) гідрогеологічні досліді на Київщині (описи нових свердловин); ґ) досліді поліських великих озір (озеро Князь); д) досліді й описи еворзійних льодовикових озір на Київщині (біля села Федорівки). Керував семінарами: загальної геології, мікропалеонтології та четвертинних покладів.

В. В. Різниченко. Провадив керування працею гідрогеологічного семінару Українського Н.-Д. Геологічного Інституту, на засіданнях якого заслухано такі доповіді: 1) Джерела, їх походження, режим, класифікація. 2) Ґрунтові води та їх розподіл. 3) Артезійські води. 4) Про генезу руд

Керченського півострова. 5) Теорія конденсаційного походження ґрунтових вод. Крім того, на засіданнях гідрогеологічного семінару систематично переводив реферування нових праць з гідрогеології.

Організував стаціонарне спостереження за територією Києва з геологічного та гідрогеологічного боку, при чому всю територію Києва з передмістями поділено на 17 участків. В кожному працює співробітник семінару.

Провадив геологічні, геоморфологічні та географічні досліді вкупі з аспірантами Українського Науково-Дослідчого Геологічного Інституту.

Проф. М. І. Безбородько. Збирав наукові та науково-педагогічні колекції й науково обробляв зібраний матеріал. Головні теми праць були такі: будівельні матеріали й кристалічні породи, їх походження, залізні руди й радіоактивні мінерали.

Х. М. Полонський. Досліджував корисні копалини та збирав колекції й науковий матеріал, який після екскурсій оброблював. Головна тема — вапняки (для цукроварства).

П. І. Василенко. Переводив роботу в питанні виявлення родовищ бурштинів на Україні.

Х. О. Лисенко. Опрацьовував питання що до геології родовища суцільного шару чорного кременю з околиць Кам'янця - Подільського на Поділлі та з'ясовував можливість використовувати той кремій замість закордонного для вимощування кулевих млинів в керамічному виробництві, що дало позитивні наслідки.

Я. Х. Лепченко. Перший період роботи в галузі палеоботаніки довелося працювати над виявленням та інвентаризуванням літератури з палеоботаніки, упорядкуванням тих палеоботанічних колекцій, що їх інститут мав, над розробленням плану експедиційного обслідування України складанням списків потрібної літератури, устаткування та в екскурсіях орієнтовочного характеру.

а) Переглянув книгозбірню геологічного кабінету УАН та книгозбірню академіка П. А. Тутковського й виписав на картки 30 назов праць з палеоботаніки для України; б) упорядкував колекцію палеоботанічну (50 зразків); в) склав і подав першочерговий список на літературу з палеоботаніки (деякі книжки вже одержано з-за кордону).

Аспірантка Г. В. Закревська. Проводила геологічні досліді на північ Коростенщини влітку 1925 — 26 року; геологічне дослідження знаходиш *El. trogontherii* на Кременчуччині; наукове оброблення визначення палеонтологічного матеріалу що до ссавців; наукове оброблення геологічного матеріалу, зібраного підчас дослідів 1925 — 26 років.

Аспірантка Г. М. Козловська. Влітку 1925 року підчас геологічних дослідів на Поділлі, куди їздила, як геолог-колектор геолога Кравовського, збрала деякий матеріал що до т. зв. „карпатської ріни“; крім того, знайшла деякі кістки ссавців. Цей матеріал опрацювала в геологічному кабінеті ВУАН під керівництвом акад. П. А. Тутковського.

Зацікавившись питанням про т. зв. „карпатську рінь“, захотіла й петрографічно вивчити її, для чого зробила шліфи з неї.

Тепер із пропозиції проф. Безбородька оброблює петрографічний матеріал з околиць м. Немирова на Поділлі.

Аспірантка О. К. Каптаренко. Крім загального ознайомлення з різними галузями геологічних наук, виконала такі спеціальні роботи:

За зразками геологічного кабінету УАН опрацювала питання про родовище свинцового блиску в с. Воввідчинцях Могилівської округи на Поділлі.

Визначала копальну фауну з сеноману з с. Озаринець Могилівської округи на Поділлі та його околиць і сусідніх сіл. Визначено всі *hameli branchiata Cephalopada*, деякі *Brachiopoda* (колекція геологічного кабінету УАН).

Обробляла т. зв. „копальні краплини дощу“ з пропозиції акад. П. А. Тутковського, а також з'ясовувала умови знаходження цих форм, їхні розміри, зв'язок із навколишньою породою та оглядала частину шліфів.

Обробляла свердловину з колфону Приднір'я Мелітопільської округи, з'ясувала поверхи.

Визначала на три-верстній мапі Коростенської округи корисні копалини в 22 значках.

У 1925 — 26 році переведено такі експедиції й екскурсії:

Директор інституту, академик П. А. Тутковський. Геологічні експедиції з аспірантами переведено на Коростенщині (в околицях міста Овруча, села Збранків та вздовж залізниці Овруч-Мозир) і на Київщині (узбережжя р. Ірші та узбережжя р. Дніпра на північ від Києва — загальні геологічні дослідження та дослідження родовищ бурштину).

В. В. Різниченко. Провадив дві екскурсії II Всесоюзного з'їзду геологів у район канівських дислокацій (перед початком й по закінченні з'їзду).

Проф. М. І. Безбородько. Провадив такі екскурсії на Уралі: 1) гора Благодать, 2) гора Висока, 3) мідно-рудяньск Нижній Тагіл, 4) ізумрудні копальні, 5) Єлисаветський залізний рудник, 6) Шабровський рудник.

Х. М. Полонський. Переводив дослідження-розвідку вапняків у районі Жмеринки на Поділлі.

П. І. Василенко. Перевів екскурсію в районі Старі Петрівці — Межигір'я. Перевів дослідження з пробним добуванням бурштину по правому березі р. Дніпра в районах с. Старі Петрівці — Межигір'я; м. Київ; Хведосівка — Гвоздів — Креничі — Підгірці — м. Трипілля — Халип'я.

Х. О. Лисенко. Брав участь в екскурсії до Канева.

Я. Х. Лепченко. Перевів дві екскурсії орієнтовочного характеру: одну — до м. Коростишова на Київщині, другу — до с. Волянщини Житомирської округи (привіз коло 200 зразків із рослинними відтисками).

О. К. Каптаренко. Перевів 4 екскурсії: 1) с. Старі Петрівці, Межигір'я на Київщині. 2) Могилівська округа на Поділлі (головна літня наукова поїздка з метою дослідження слідів четвертинних пустель). 3) Канів та його околиці 4) Східне Поділля.

Зв'язок із виробництвом полягав у тому, що до інституту зверталися з різними запитаннями державні установи, напр., Реввійська рада РСФРР

і УСРР, гірничі округи, трести (з Москви, трест „Порцелян-Фаянс-Шкло“ з Києва та инш.) і приватні особи (зав. музеїв, шкіл то-що).

Надруковано й виготовано до друку такі праці:

Директор інституту — академик П. А. Тутковський.

а) Загальне землезнаство. Підручник для вузів, для навчителів та для краєзнавчих гуртків (33 або 36 друк. аркушів з 160 малюнками та мапами). б) Узбережжя ріки Південного Случа. Докладний геологічний і геоморфологічний опис на підставі власних дослідів (5 або 6 друк. аркушів).

Протягом 1925 — 26 бюджетового року, крім чотирьох великих праць, надрукованих у „Трудах УАН“, надрукував у „Наукових Записках“ Київських дослідчих катедр (том III) такі праці:

1. Нові свердловини на Київщині. („Наукові Записки“, 1925 — 26 рік, т. III).

2. М'яколовицький кряж Овруцького пісковику. (Там же).

3. Нові геологічні спостереження на Овруччині. (Там же).

4. Поліське велике озеро „Князь“. (Там же).

5. Узбережжя ріки Вужа. (Там же).

„Путеводитель экскурсий по Волини“.

В. В. Різниченко. За звітний рік виготовував до друку працю на 8 друк. аркушів: „Канівські гори, їхня геологічна будова, походження, вік, місце в ланцюзі гірських систем Євразії, зв'язок із зледенінням, опис елементів тектоніки у відслоненнях району“. Крім того, виготовував до друку такі праці: „Бібліографічний покажчик літератури що до гідрогеології України“, „Гідрологічні та гідрогеологічні умови в Подільській Придністрянщині“, „Природні умови й охорона природи Шевченківського заповідника під Каневом“, „Гідрогеологічний нарис Кодні на Волині“.

У звітному році надрукував такі свої праці: 1) Свідки колишніх пустель на Поділлі. 2) Документи пустелі в районі Канівських дислокацій (у виданнях УГК). 3) Нарис гідрогеологічних умов району державного степового заповідника „Чаплі“ ім. Х. Раковського (у „Вістях державного заповідника „Чаплі“). 4) Яри Низового Приросся на Канівщині та геологічні підстави їх меліорації. 5) Природні умови самого південного родовища торфів на Україні (в „Працях першого з'їзду дослідження продукційних сил та народнього господарства України“). 6) В горах и кручах района Каневской дислокации (геологический путеводитель) (у виданнях II Все-союзного з'їзду геологів).

М. І. Безбородько. а) Кристалічні породи Київщини та Поділля в їх протиставленні („Наукові Записки Київських дослідчих катедр“, 1926). б) Явища асиміляції на Поділлі („Известия Уральского Политехнического Института“, 1926). в) Єлисаветинський залізний рудник околиць Катеринбургу та його генетичні особливості („Труды Уральского Общества Любителей Естествознания“, 1926).

Х. М. Полонський. Вапняки р. Жмеринки на Поділлі (коло 4 аркушів).

П. І. Василенко. Виготовував до друку „Бурштини Київщини“ (1½ — 2 аркуші).

Х. О. Лисенко. 1) Геологічні умови залягання покладу Українського „Силексу“ та його значіння для керамічної промисловости („Наукові Записки Київських дослідчих катедр“, розміром на 1—1½ аркуша). 2) Про умови залягання синьої та фаянсової глини в Межигір'ї на Київщині. (Надруковано у „Віснику українського відділу Геологічного Комітету“ за 1926 рік, вип. 9, на кошти Геологічного Комітету).

Г. В. Закревська. 1) Нове родовище вохри на Овруччині. 2) *Elephas trogontherii* Pohe. 3) Геологічні досліді на Коростенщині (4 аркуші). 4) *Bison priscus* H. V. Meyer з с. Кишеньки на Полтавщині. 5) *Bison priscus* H. V. Meyer з Кременчука. 6) *Sus scrofa ferus* Rüt з околиць міста Смілої. 7) Межа поширення кристалічних порід уздовж річки Уші (Вужа). 8) Кінцеві морени Київщини.

Г. М. Козловська. 1) До петрографічного складу т. зв. „карпатської ріні“ (8 стор). 2) До петрографії кристалічних порід околиць м. Хошеватой на Поділлі („Наукові Записки“, т. III, вип. 2). 3) Про ознаки пустинь у т. зв. „карпатській ріні“ на Поділлі („Наукові Записки“, т. III, вип. 2). 4) *Di nolherium giganteum* Kaup і *khinocews Schleiermacheri* Kaup з с. Тиманівки на Поділлі („Вісник українського відділу Геологічного Комітету“, вип. 3).

О. К. Каптаренко. Нове родовище олив'яного блиску на Україні („Наукові Записки“).

Виготовлено до друку праці: 1) Свердловина з колфонду Придо-ріжжя Мелітопільської окр 2) Мікрофавна гіпсоносної глини с. Моївки Могилівської округи на Поділлі. 3) Звіт про літню роботу на Поділлі в 1926 р.

Інститут має зв'язок із Германією, Еспанією та Польщею.

Короткий звіт про роботу Інституту Водного Господарства протягом 1926—27 року

Науково-Дослідчий Інститут Водного Господарства, що засновано його 1/IV—1926 року в м. Києві, підпорядкований Укрнауці й замінив тут колишню Науково-Дослідчу Катедру Гідрології, що працювала з 1922 року під керуванням проф. Є. Оппокова.

За завдання своє інститут має всебічно вивчати поверхневі й підземні води України, а також ту обстанову, що в ній можна було б якнайдоцільніше використовувати ці води, щоб збільшити та поліпшити продукційність нашого сільського господарства та промисловости. Інститут при цьому має об'єднувати й координувати гідрологічні досліді різних установ, концентруючи в себе їхні матеріали, науково ці матеріали обробляючи й оголошуючи їх для загального відома й використання.

Інститут має виконувати на Україні завдання трьох подібних інститутів в РСФРР: російського — нині Державного Гідрологічного Інституту в Ленінграді, Науково-Меліораційного Інституту — там таки, Державного Інституту Сільсько-Господарських Меліорацій — у Москві.

Найважливіші завдання інституту що до вивчення та врегулювання водного господарства на Україні такі :

а) досліджувати добротність та запас поверхневої води, щоб використовувати її на водопостачання, гідравлічну енергію, меліорацію та як транспортні шляхи;

б) вивчати розміщення та режим підґрунтяних і артезійських вод, щоб використовувати їх потім на водопостачання та меліорацію;

в) вивчати, як спадають поверхневі води, визначати коефіцієнти спадів, формули спадів і витрат води по різних ложбищах;

г) вивчати, як пливе вода в річках під льодовим укриттям та взагалі її зимовий режим;

г) вивчати спостереження водомірних постів і станцій та систематично ці спостереження обробляти й об'єднувати;

д) теоретично й практично досліджувати, як пливе вода в різних ґрунтах, як переміщуються по річках намули, як позначається течія на берегах ложбища, на землечерпальних прорізах та на гідротехнічних спорудах; організовувати досвіди на моделях споруд;

е) концентрувати відомості про гідрогеологічні дослідження та про свердління на Україні, складати й видавати гідрогеологічні мапи та праці що до водопостачання з поверхневих та підґрунтяних вод України;

є) досліджувати українські води з гідробіологічного боку, вивчаючи їхню флору та фауну;

ж) вивчати гідрологічну й гідробіологічну обстановку там, де поширена малярія, та вивчати протималярійні заходи;

з) досліджувати водну енергію та складати водний кадастр України;

и) зробити гідрологічне районування України та встановити райони певних меліорацій;

і) визначити, як треба правильно організувати водне господарство в країні та раціоналізувати його.

Щоб здійснити всі ці завдання, в інституті утворено такі відділи : 1) Гідрології під керуванням директора інституту, 2) Водних Сполучень під керуванням проф. М. Максимовича; 3) Водної Енергії під керуванням проф. С. Шенберга, 4) Гідробіології під керуванням проф. Д. Белінга (всі зазначені особи працюють у м. Києві), 5) Меліорації під керуванням проф. Ю. Ланге в м. Харкові для зв'язку з НКЗС та іншими наркоматами; є також думка з майбутнього 1927/28 року утворити відділ Гідрогеології під керуванням проф. А. Красовського та відділ Санітарної Техніки в Харкові під керуванням проф. Я. Ніколіна.

Штат інституту, що його затвердила Структурно-Штатна Комісія, невеликий — лише десять осіб, але разом із нештатними науковими співробітниками, дійсними членами та аспірантами нараховується на 1 липня р. тридцять чотири особи, при цьому в числі співробітників інституту є спеціалісти з усіх галузей гідротехніки, гідрогеології та гідробіології

не тільки в Києві та Харкові, але й по інших містах. Отже, в інституті об'єднуються спеціалісти та вчені, що працюють в усіх галузях водного господарства України. Разом із тим український Інститут Водного Господарства тримає тісний зв'язок із вищезазначеними трьома державними інститутами в РСФРР та з деякими подібними закордонними інститутами.

Із самого початку своєї роботи Інститут Водного Господарства пильно взявся збирати та з'ясовувати матеріяли що до водопостачання окремих частин України й зокрема збирати гідрогеологічні мапи окремих частин (колишніх губернь) України; так, приміром, він придбав від проф. Красовського його оригінальну гідрогеологічну мапу Поділля масштабом 10 вер. на цаль, де позначено горизонталі поземної поверхні, нижній сармат, поверхню силурійських та кристалічних порід із свердловинами в них, абсолютною висотиною їхніх гірл та глибиною й рівнем води в них; позначено також на мапі виходи джерел із різних водоносних поземів та ті колодязі, що до них підпливає вода з поверхні кристалічних порід. Крім того, в Меліораційному Відділі НКЗС та в Сільсько-Господарському Музеї в Харкові знайдено й скопійовано на прозорий колінкор гідрогеологічні мапи: а) Полтавської губернії — проф. В. Лучицького, у 10 вер. масштабом, б) колишньої Київської губернії — його-таки, в) колишньої Чернігівської губернії — геолога Г. Буреніна, у 10 вер. масштабом і г) всієї України — професорів В. Лучицького та Б. Личкова, у 25 вер. масштабом. Крім того, проф. П. Двойченко надіслав до інституту цілу низку своїх рукописних матеріалів про обслідування Мелітопільської, Дніпровської та Бердянської округ, а також друковані матеріяли про багато свердлових колодязів у Євпаторійській та Симферопільській округах.

Зібрав також інститут кілька сотень свердловинних перекроїв Харківської губернії (зокрема й м. Харкова), Київської водопостачальної мережі, а також водопостачальних станцій Південних та Південно-Західних залізниць.

Інститут цілком виготовував до друку „Покажчика літератури про підземні води України та суміжних районів“, що склали його акад. П. Тутковський та проф. Є. Оппоков. У цій покажчику більше за півтори тисячі назов, подекуди в ньому відзначено ті свердловини, що про них сказано в певних працях; прізвища авторів подано в покажчику за абетковим порядком; розміром покажчик — близько десятих друкованих аркушів (тексту).

Складається тепер також покажчика й про підземні води взагалі всіма чужоземними мовами; цей покажчик міститиме в собі вже більше за три тисячі назов і матиме міжнародне значіння.

Інститут має, крім того, перевірити й доповнити каталога свердловин, що склали його Укргеолком та Меліораційний Відділ НКЗС, і додати до нього вищезазначені матеріяли інституту; тепер цю роботу виконує вже почасти співробітник інституту Г. Буренін в одній із меліораційних організацій НКЗС.

Співробітники інституту — проф. М. Малішевський (у Харкові) та інж. Є. Тамм (у Києві) — провадять цікаві дослідження над глибокими артезієвськими водами, підкрейдяними та юрськими, в межах української тектонічної мульди в м. Києві та Харкові, а науковий співробітник М. Лоташевський робить такі самі спостереження в м. Полтаві. Спостереження ці почасти оголосили вже М. Малішевський у першому томі праць І З'їзду Вивчення Продукційних Сил та Народнього Господарства України та інж. Є. Тамм — у № 8—10 „Науково-Технічного Вісника“ за 1926 рік.

З інших праць інституту можна відзначити друковані праці директора інституту проф. Є. Оппокова:

1. „Украинская тектоническая мульда и Полесский девонский вал по современным сведениям“. Надруковано цю статтю в „Бюл. Моск. Общ. Исп. Природы“ 1925 року, а також французькою мовою в Льєжі 1927 року.

2. „Кліматичні й гідрологічні умови водозбору Десни за період 1884—1922 років“. 1926.

3. „Опыт предсказания высот. уровней реки Днепра в 1923—1925 годах. Надруковано в „Изв. Рос. Гидрол. Института“ № 16. 1926.

4. „Болота - торфовища“. ДВУ, 1926 та деякі інші праці, що їх зазначено буде далі.

Треба відзначити також працю дійсного члена інституту С. Пісарєва — „Гидравлическая энергия рек Волыни“ (рукопис).

Щоб доповнити вищеназвану працю інж. С. Пісарєва, наукові співробітники інституту — А. Огієвський та В. Черноградський — 1926 року пронівелювали р. Тетерів протягом 72 верстов і виміряли п'ять розходів цієї річки; 1927 року додатково інж. Огієвський з'єднав нівелювання вдовж р. Тетерева із залізничними нівелюваннями біля станцій Тетерів, Житомир, Чуднов та з маркою головного штабу на цій останній станції, а також інж. Огієвський поновив нівелювання інж. Пісарєва поміж м. Радомислем та м. Коростишovem протягом 40 верстов; загалом додатково пронівельовано більше за 60 верстов; цим нівелюванням об'єднано колишні окремі нівелювання р. Тетерева протягом загалом на 348 верстов від гирла річки до ст. Трощі, що міститься за 32 верстви від початку річки.

Інж. Огієвський зробив доповідь на тему — „Елементи раціональної методики гідрометричних досліджень на малих несудоплавних річках“; її скорочено надруковано в „Известиях Института“.

Науковий співробітник інституту інж. В. Турчінович зробив доповіді: 1) „Регулятори витрат води, класифікація їх і застосування у водопостачанні та меліорації“; 2) „Техніка швидкої фільтрації“. Доповіді ці друковано в працях водопостачальних з'їздів; 3) з доручення Інституту Водного Господарства інж. Турчінович ознайомився з чужоземною, переважно американською, літературою з галузі протималярійних заходів і зробив на двох засіданнях інституту, об'єднаних із засіданнями Київського Бактеріологічного Інституту та Окрздоров'я в м. Києві,

довідь на тему — „Технічні протималярійні заходи“. За співдоповідача від Київського Бактеріологічного Інституту був д-р С. Рибинський, що говорив про konieczність ужити технічних протималярійних заходів, щоб можна було селитися на заплавах р. Дніпра та його допливів. Доповідь інж. В. Турчіновича друкується руською мовою в Москві в „Известиях Инст. Водн. Хоз“, співдоповідь д-ра Рибинського також має бути надруковано в „Трудах Киевского Бактер. Инст.“.

Дійсний член проф. А. Красовський 1926 року зробив деякі гідрогеологічні дослідження на річках Жвані, Смотричі, Тернаві, Ушиці й Мукші в Кам'янецькій окрузі, а науковий співробітник І. Буренін зробив такі самі дослідження на річках Солоній та Бузулуці в Херсонській окрузі.

Геолог Г. Буренін із доручення інституту зробив доповідь про обстановку для артезійського водопостачання в районі Донбасу і з доручення Геодкома та Інституту Водного Господарства влітку 1927 року має зробити гідрологічні та гідрогеологічні дослідження в Донбасі в районі річок Кальміюса та Вовчої.

У Донбасі таки з доручення Головелектра Інститут Водного Господарства організував широкі топографічні та гідрогеологічні дослідження в районі ст. Зуевки — на р. Кринці, в районі ст. Горбачова — на р. Кальміюсі, в районі ст. Алмазної — на річках Лугані, Сенжарівці й Ломоватці та в районі ст. Курахівки — на р. Вовчій. Роботи ці зроблено, щоб з'ясувати, чи можна буде влаштувати тут великі водозбірні й постачати з них воду на великі центральні силові станції, що їх тут запроєктовано побудувати. На зазначені дослідження Головелектро асигнувало 110 тис. карб; провадять дослідження три партії під загальним керівництвом проф. М. Терпугова з участю інженерів І. Гапонова, М. Данилевського, М. Чеботарьова та кількох техніків; для консультації із фахів геології та гідрогеології закликано професорів Чернишова та Гембицького, а також співробітника інституту — геолога Г. Буреніна.

Крім Головелектро, з дорученнями й запрошеннями на консультації до Інституту Водного Господарства почали звертатися 1927 року й деякі трести; приміром, Хемвугіль звернувся в справі водопостачання содового заводу при ст. Переїзній у Донбасі (консультацію доручено дійсному членові інституту проф. М. Криштофовичеві), Донвугіль — у справі водопостачання з водозборень (консультацію доручено професорам Ланге та Ненько), Шкіртрест — у справі що до влаштування доброго з санітарно-гігієнічного боку ставка на зболотній р. Стугні в м. Василькові (консультація проф. Є. Оппокова, проект інж. Черноградського).

Дехто із співробітників інституту служить за постійних консультантів по трестах та інших організаціях, наприклад, проф. Ланге працює в „Сільському Господарі“, проф. Малішевський — у Донвуглі, науковий співробітник інж. Тамм працює за технічного керівника при київському водогоні, науковий співробітник інж. Сирота працює за

інженера в Технічному Відділі Дніпробуду, науковий співробітник інж. Комарницький завідує гідрометричною частиною при НКЗС і т. д.

Інж. В. Черноградського після того, як він одбув свій трирічний аспірантський стаж і зробив у вересні місяці 1926 року прилюдну доповідь на тему — „Спорудження гребель на водопропускальних ґрунтах та метода гідроелектричних аналогій“, зачислено до наукових співробітників. Доповідь його надруковано в „Науково-Технічній Віснику“, № 2, 1927.

Інж. Черноградський із доручення інституту розробив під керуванням проф. С. Шенберга та викладача Г. Сухомела проекта гідротехнічної лабораторії Інституту Водного Господарства; в проекті пристосовано для лабораторії одну з будівель Київського Політехнічного Інституту; на ремонт будівлі для лабораторії за проектом треба буде витратити 12 тис. крб. та на обладнання — 70 тис. Про кредити на лабораторію інститут уже почав клопотання.

Інж. Черноградському доручено також зробити нівеляційне дослідження долини р. Дніпра в районі Каменського металургійного заводу, щоб з'ясувати число й форми річкових терас, а також дізнатися, як заглибошки міститься на цих терасах та в заплаві р. Дніпра поміж Дніпропетровським та Верхньодніпровським підґрунтяна вода. Наслідки цієї роботи матимуть значіння, коли підноситиметься рівень підґрунтяних вод на Запорізькій греблі Дніпробуду.

Аналогічну роботу виконує в районі Брянського заводу в м. Дніпропетровську професор Дніпропетровського Гірничого Інституту С. Гембицький, що його запросив інститут Водного Господарства до числа своїх наукових співробітників. Працює він із доручення Брянського заводу. Наслідки його роботи має бути оголошено в „Изв. Инст. Водн. Хоз.“.

Гідробіологічний Відділ Інституту Водного Господарства під керуванням проф. Д. Белінга бере участь у гідробіологічній експедиції на Дніпрі пороги і в район р. Самари, щоб визнати, яка рибна фауна та флора порогів тепер, поки ще не затоплено їх водою.

Інститут в особах своїх співробітників брав участь у двох всесоюзних з'їздах: II Геологічному у вересні 1926 року в Києві та в II Водоголовому в травні 1927 року в Харкові.

Інститут підготував до друку збірника своїх праць розміром на чотирнадцять друкованих аркушів; крім того, інститут має ще готових до друку матеріалів приблизно на шістдесят друкованих аркушів.

Крім тих робіт, що виготовляли до вищезазначеного збірника співробітники інституту, можна відзначити ще такі, надруковані по різних місцях роботи:

1. Стаття проф. Є. Оппокова — „Короткий огляд видатних гідротехнічних споруджень за останні тридцять років. Надруковано її в „Земле-впоряднику України“, № 6, 1927 та в збірнику „Меліораційні Вісті“, № 6

2. Його таки стаття — „Днепр“. Надруковано в „Советской Энциклопедии“; стаття — „Болота“ — в „Советской Технической Энциклопедии“.

3. Його ж стаття про новітні системи зрошувати дощуванням. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, 1927 та в „Вестнике Ирригации“, 1925 і 1927.

4. Його ж стаття—„Дніпробуд та його значіння для Півдня України“. Надруковано в „Записках Київського Сільсько-Господарського Інституту“, т. II, 1927.

5. Його ж стаття про бетонові шпунтові стінки та кілька рефератів і рецензій про нові книги з гідрології та меліорації. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 4/5, 11/12, 1926 та інші.

6. Проф. Ю. Ланге надрукував дві статті про те, як спрямовувати водяну пару та газу з рідин через рурки круг відомірів. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 2—3, 1927.

7. Надрукував також Ланге окремою брошурою—„Обзор работ проф. Оппокова в области гидрологии и мелиорации“.

8. У № 7 „Вістей Харківського Сільсько-Господарського Інституту“ за 1926 рік надруковано низку статей харківських співробітників Інституту Водного Господарства—проф. Ланге, проф. Ненько, інж. Чеботарьова, інж. Анічкова; із цих статей можна відзначити тут статтю про піезометраж греблі Порає на р. Пслі в с. Низах Сумської округи, а також статтю аспіранта Чеботарьова про спосіб обчислювати спад річок, коли немає гідрометричних даних.

9. Стаття аспіранта інж. Назарова—„Огляд формул і норм максимального збігу зливової та весняної води й умови вжитку їх для різних районів України“.

Надруковано в „Збірнику Гідрометричної Частини НКЗС“, 1926 та окремою брошурою.

10. Стаття інж. Є. Тамма—„Здобича артезійської води в Київському міському водопроводі“. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“ № 8—10, 1926.

11. Статті наукового співробітника інж. В. Спрогге—„Гідротехнічні споруди дніпровського будівництва“. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 2—3, 1926; „Наслідки американської експертизи проекту Дніпробуду“.

Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 8—10, 1926; стаття—„Сучасний стан спорудження Дніпробуду“. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 3, 1927.

12. Стаття проф. М. Терпугова—„До питання про землечерпальні роботи на Дніпрі“. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 11, 1926 та—„До питання про зниження вартости землечерпальних робіт на Дніпрі“. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 2, 1927.

13. Стаття інж. Черноградського—„Обчислення основи греблі на водопрониклих ґрунтах за методом гідроелектричних аналогій“. Надруковано в „Науково-Технічному Віснику“, № 2, 1927.

14. Стаття наукового співробітника інж. А. Огієвського—„До питання про будову кривих витрат річок для зимого періоду“. Надруковано в „Інф. Бюл. Укрмету“, 1927, ст. 36—44.

Можна відзначити також і роботи співробітників Інституту, що надруковано їх чужоземними мовами за кордоном:

Le geosynolinal de L'ukraine et la barriere devonienne du Polessje par E. Oppokow. Annales de la Soc. géol. de Belgique t. XLIX, 1927, Liège, 1925.

N. Malischewsky. Experiments in the Hydraulics of Filter underdrains. Journal of the American Water Works Association vol. 17, 1927, № 6. June, p. 667 — 672.

N. Malischewsky — Ein neues mittel zur Bestimmung der Stärke des Untergrundstromes. Gesundheitsingenieur. 50, 1, 1927, 25 H. 18 Juni. S. 469 — 472.

При інституті було на 5 липня 1927 року сім аспірантів; з їхніх праць слід відзначити праці інж В. Назарова про вдосконалення формул, з яких можна передбачити повені річок та праці інж. Чеботарьова про складання проекту силової споруди на р. Тикичі.

Обладування інституту, крім того, що має найближчих місяців прибути з - а кордону на суму близько 2 тис. крб., таке: чотири різні гідрометричні Оттові млиники та один американський Прайсів із приладдям, три секундоміри, два Райхертові мікроскопи у Відні, три нівеліри, з них один Цайсової фірми в Ієні, три пари нівеляційних рейок, один епідіоскоп „Янус“ Лізегангової фірми та деякі дрібні прилади, як от: гонометр, бінокль, компас, дві рулетки, дві вимірні стьожки, готувальні то-що; крім того, є близько трьохсот діапозитивів Дніпробуду, великих зрошувальних гребель в Америці, різних зрошувальних систем — дощуванням екскаваторами то-що.

У книгозбірні інституту наприкінці липня 1927 року було 1500 назов почасті дуже рідких у нас книг і брошур із гідрології та різних відділів гідротехніки; література переважно чужоземна; інститут передплачує також кілька спеціальних чужоземних журналів із гідротехніки та меліорації і взагалі пильно стежить за новою літературою в цій галузі.

Звіт про діяльність Одеської науково-дослідчої катедри геології та географії за період 1 липня—31 грудня 1926 року

Склад катедри:

Керовник катедри—Г. І. Танфільєв.

Дійсні члени: В. І Крокос, Е. А. Гапонов (геологія) і В. Б. Лебедев (географія).

Керовники секцій: А. К. Алексєєв (геологія), Г. І. Танфільєв (географія).

Наукові співробітники: Л. В. Кліментов і Г. І. Потапенко.

Аспіранти: Т. А. Мангікіян, В. В. Степанов, І. Я. Яцко, А. Д. Рошин, Б. В. Пяковський, А. Г. Пітровський, С. Т. Белозоров.

Секція географії

Надруковано :

Г. И. Танфильев. 1. О влиянии некоторых особенностей природы б. Одесской губернии на урожайность хлебов. 2. Первое на русском языке руководство по общему земледелию.

Л. В. Климентов. К характеристике растительности нижнеднепровских песков.

О. И. Пиотровский. Материалы по исследованию почв и грунтов нижнеднепровских песков (с почвенной картою).

Г. И. Потапенко (вместе с В. Семеновым, К. Щербиной и В. Стратеном). Экскурсии в комплексной системе.

Друкується :

Л. В. Климентов. Заметка о плавах низовья Днестра.

В. Б. Лебедев. Нариси з природи України (рельєф, геологічне минуле, ґрунти, рослинність, цукрова промисловість).

Б. В. Пясковский. Исполиновы котлы на реке Буг (второй предварительный отчет).

Готові до друку :

Г. И. Танфильев. Моря Каспийское, Черное, Балтийское, Ледовитое и Восточный Океан. (История исследования, морфометрия, гидрология, биология, литература).

Л. В. Климентов. Лепка географических рельефов. (Методологическое руководство).

Г. И. Потапенко. Тилигульская пересыпь. Почвенно - ботанический очерк.

Б. В. Пясковський. 1. Гідрогеологічні дослідження в Павлоградській окрузі в 1926 році. 2. До питання про походження деяких включень конкред. характеру в лесі України.

Готується до друку :

Г. И. Танфильев. География Восточной Европы и Северной Азии. — Почвы, растительность, животный мир и человек. (География России, Украины и примыкающих к ним с запада территорий. Ч. II, вып. 5).

В. Б. Лебедев. Нарис економгеографії України, як підручник для трудшколи.

Г. И. Потапенко: 1) Материалы по изучению почв и растительного покрова Аджалыкских и Сухого Лимана. 2) Солонец или Засуха Тузлы. 3) К морфологии почв причерноморских пересыпей.

О. І. Піотровський. 1) Науковий каталог ґрунтового музею ОСГП. 2) Меліораційно - статистичний опис долини р. Калміюс. 3) Ґрунти учбового господарства ОСГП „Червоний Хутор“.

Б. В. Пясковський. 1) Походження, розповсюдження та значіння лесу для людини. 2) Про процеси вивітрювання кам'яних порід на одеському старому цвинтарі.

Прочитано доповіді :

Г. И. Танфильев. О влиянии природных особенностей страны на урожайность хлебов. (В заседании Одесского Общества Естествоведения).

В. Б. Лебедев. Теорія походження континентів по Вегенеру (в „Будинку Вчених“).

О. І. Піотровський. Читав курс лекцій ґрунтознавства для агрономів (помешкання ОСГІ).

Переведено екскурсії:

В. Б. Лебедев — до Дофінівського, Григор'ївського, Тілігульського, Сухого, Хаджибейського й Куяльницького лиманів для гідрологічних і біологічних спостережень.

Г. І. Потапенко — до чорноморських лиманів і до Уралу для геоботанічних досліджень і для збору матеріалів.

Л. В. Кліментов — до Ставрополя, до Кисловодську, до Берма-мита для ґрунтознавчих і ботанічних досліджень. Вкупі з В. Б. Лебеде-вим — до ліманів.

О. І. Піотровський — до м. Нікопіль на Дніпрі й до Чобручи на Дністрі для досліджень плавневих ґрунтів.

Б. В. Пясковський — в Павлоградську округу для гідрогеологічних досліджень.

Аспірант Пясковський, що закінчує свій стаж, виконав майже всю призначену йому програму. Тепер, головним чином опрацьовує запропоновані йому наукові теми — про походження та економічне значіння лесу, що надзвичайно розповсюджений у нас і в деяких країнах. Опрацювання теми провадиться дуже успішно. Крім цього, він зробив декілька екскурсій на р. Біг для вивчення величезних кам'яних котлів, які описав для друку. Він же провадив з доручення ЮОМО гідрогеологічні спостереження колфондів.

Аспірант Піотровський продовжує вивчати літературу, що йому запропоновано; крім цього, вивчає природу нижньодніпровських пісків, які мають величезне економічне значіння на Україні. В цьому питанні де-що надрукував. Крім цього, вивчав плавні Дніпра й Дністра з метою розробки заходів що до їх меліорації.

Аспірант Белозоров. Прийнятий до аспірантів тільки в жовтні 1926 року; вивчає літературу, що йому запропоновано. Крім цього в засіданні катедри він зробив на підставі літературних даних доповідь про о-ва Кергелен.

Звіт про роботу геологічної секції науково-дослідчої катедри географії й геології за час з 1 липня 1926 до 1 січня 1927 року

Надруковано такі роботи:

О. Алексеев. 1. Тюлени в сарматских отложениях Юга СССР. Ч. III.

В. Крокос. 1. Походження засолених ґрунтів низового Дніпра.

2. Наслідки геологічних досліджень Нижньодніпровського району 1925 року.

3. Надмові піски Північного Дінця в межах Харківщини. 4. Вре́мя происхождения лесса Украины. 5. Пять библиографических заметок в журнале „Почвоведение“.

Друкується або готові до друку:

О. Алексеев. 1. Фауна млекопитающих Кривого Рога. 2. Гидрогеологические исследования г. Одессы с картой и разрезами (совместно с Крокосом и Гапоновым). 3. Отчет о геологических исследованиях в районе XXVIII р. 11 л. трехверстной карты.

В. Крокос. 1. Материалы для характеристики четвертичных отложений восточной и южной Украины. 2. Лесс Украины. 3. Почвенный покров Карловской экономии Сахаротреста.

Ю. Гапонов. 1. Ископаемые диатомовые водоросли півострова Камчатки. 2. Гидрогеологический профиль от г. Балты до моря. 3. Гидрогеологический разрез от ст. Бирзула до г. Одессы. 4. Гидрогеологический очерк южной части долины реки Саксагани.

Т. Мангакиан. Фауна Куяльницьких слоев дер. Крыжановки.

Готується до друку:

О. Алексеев. 1. Жирафы в третичных отложениях Юга.

В. Крокос. 1. Грунти Парафіївської економії Цукротресту. 2. Гідрогеологічний нарис Нижньодніпровського району.

Ю. Гапонов. 1. Материалы к строению Днепровской террасы.

Т. Мангакиан. 1. Глинистопесчаные отложения окр. с. Гильдендорф и левого берега Хаджибейского лимана.

Доповіді:

О. Алексеев. Гидрогеологические исследования г. Одессы. На геологічному з'їзді в Києві.

В. Крокос. Дві доповіді на тому ж з'їзді.

Ю. Гапонов. Гидрогеологические исследования в быв. Херсонской губ. (на тому ж з'їзді).

Експерсії:

О. Алексеев. 1. Гідрогеологічні дослідження вздовж течії ріки Інгульця. 2. Геологічне знімання XXVIII р. 11 л. триверстної мапи.

В. Крокос. 1. Гідрогеологічні дослідження Полтавщини, Маріупільщини й кол. Дніпровщини.

Ю. Гапонов. 1. Гідрогеологічні дослідження лівого берега Дніпра.

Т. Мангакіян. 1. Експерсії в районі Тілігульського лимана. 2. Участь під керівництвом О. Алексеева в гідрогеологічному дослідженні долини р. Інгульця.

В. Степанов. 1. Експерсії в районі лівого берега Хаджибейського лимана. 2. Участь під керівництвом О. Алексеева в гідрогеологічному дослідженні долини р. Інгульця.

І. Яцько. 1. Експерсії в околицях Одеських лиманів. 2. Участь під керівництвом О. Алексеева в гідрогеологічному дослідженні долини р. Інгульця.

Т. Мангакіян. Його залишено на четвертий рік. Цими днями Мангакіян закінчив програму, і його затвердила Укрнаука. Одночасно він продовжує розробляти фауну молюсків прісноводних куяльницьких покладів, вивчаючи для цього літературу французькою й німецькою мовами. Літом зробив декілька експерсій коло Гильдендорфу по Тілігулу й Інгульцю. Зокрема остання експерсія дала змогу ознайомитися з

методикою польових досліджень, з якої він потім скористувався підчас другої самостійної поїздки на Інгулець.

За звітний період встиг підготувати для доповіді на засіданні кафедри реферат великої праці акад. Павлова.

В. Степанов. В зв'язку з літнім екскурсійним періодом, вивчив роботи що до геології півдня, потрібні для досконального вивчення сарматських відкладень. Вивчаючи харчові водорості, Степанов ознайомився з літературою до цього руською й чужоземними мовами. В околицях Кривого Рогу Степанов зібрав гарну колекцію гірських порід і скам'янілостей. Підчас літньої геологічної практики охопив територію долини р. Інгульця від Кривого Рогу до с. Архангельського.

І. Яцько. Був на польовій роботі при геологічному дослідженні р. Інгульця й виконував обов'язки колектора. Потім деякий час хорів, а далі працював над вивченням петрографії й методики виготовлення петрографічних шліфів.

А. Рошин. Почав вивчати, за програмою для аспірантів, динамічну геологію з курсу Мушкетова. Одночасно знайомився із зразками сарматської фауни молюсків, надто ретельно вивчив рід *Buccinum*.

Звіт Одеського Фізичного Інституту за 1925—26 рік

Читаючи цього звіта, треба мати на увазі, що офіційно Фізичний Інститут існує з 1 червня 1926 року, але звіт охоплює й матеріали про наслідки науково-дослідчої роботи, що її провадилося приватно по деяких лабораторіях інституту протягом усього звітного року.

Одеський Державний Фізичний Інститут окремих частин, відділів, секцій то-що не має, але можна зазначити окремі лабораторії, що об'єднують групи наукових робітників, які працюють у певних галузях (фотофізика, рентгенофізика).

Персональний склад інституту :

Т. в. о. директора інституту : Е. А. Кирилов.

Асистенти штатні: П. А. Тально-Грінцевич, Г. Л. Міхневич.

Асистенти позаштатні: Д. Д. Хмиров, Б. Х. Цомакіон.

Аспіранти: С. І. Голуб, В. В. Кондогури, Е. Я. Бардах, І. І. Новицький.

Фізичний інститут міститься в будинку кол. фізичного інституту Новоросійського Університету й має в своєму складі: 18 окремих лабораторій (з них 5 для оптичних і фотографічних робіт), велику аудиторію на 250 чол. з підготовчою кімнатою та колекційною, бібліотеку, механічну майстерню та столярню, помешкання для моторів і динамомашин, акумуляторну, кабінет директора, канцелярію й вартову кімнату.

Науково-дослідчу працю провадилося головним чином у двох напрямках: фотофізичним (в лабораторії Е. А. Кирилова) і рентгенофізичним (в лабораторіях П. А. Тально-Грінцевича й Д. Д. Хмирова).

У групі Е. А. Кирилова працювали:

Е. А. Кирилов. Дослідження внутрішнього фотоефекту в галоїдних солях срібла; виявлено вплив електролітичних домішок і встановлено спектральний розподіл ефекту у AgI і AgBr . Роботу частково надруковано.

В. В. Кондогури. Відкрито вплив електричного та магнетового полей на кристалювання перехолоджених рідин. Частково надруковано. Дослідження триває далі.

А. М. Бал. Досліджував вирівнювальне діяння контакту: напівпровідник - метал. Надруковано за кордоном. Почав виявляти залежність внутрішнього фотоефекту від деяких механічних факторів.

У групі П. А. Талько-Грінцевича:

П. А. Талько-Грінцевич. Експериментальне дослідження над проходженням рентгенівського проміння через одеський будівельний камінь, у зв'язку з питанням про захист від шкідливого впливу рентгенопроміння на організацію людини. Роботу закінчено й надіслано до друку в „Strahlentherapie“.

М. М. Подашевський працював над офарбуванням кристалів.

Л. Ф. Верещагін досліджував індукцію рентгенопроміння.

М. Д. Довгяло вивчав суглобові поверхні на чоловічому та порівн.-анатомічному матеріалі за допомогою фізичних метод дослідження. Роботу закінчено.

Крім того, в окремих лабораторіях працювали Д. Д. Хмиров з П. А. Кир'яковим, провадячи роботу на тему „Вплив рентгенопроміння на електропровідність рідин“, і Г. А. Міхневич: — „Експериментальне дослідження енергії вихрестого руху в повітрі“. Останню роботу доповідав на фізичній секції з'їзду радіологів у Одесі 1925 року.

Отже, як виявляється з цього коротенького звіту, основний напрям роботи інституту переходить нині в галузі дослідження будови твердих тіл і рідин через вивчення впливу на них світла й рентгенопроміння, з одного боку, та електричного й магнетового полей — з другого. Ряд праць, уже надрукованих або таких, що їх підготовляють до друку, свідчить про певні наслідки роботи інституту. Крім того, завдяки відкриттю інституту, зв'язаному з цим допливу коштів на наукову роботу й утягненню нових сил до числа наукових співробітників інституту, стало можливим у значній мірі поширити план роботи, поставивши ряд завдань, що почасти доповнюють попередні дослідження, почасти ж зачіпають нові теми, споріднені з першими. При цьому дуже приємно зазначити, що наукову роботу інституту провадиться силами не тільки штатних співробітників інституту, але й вузівської молоді й викладачів одеських вузів, які беруть участь у роботі інституту, як прикомандировані або позаштатні його наукові співробітники.

Перешкоди, що негативно відбивалися на роботі інституту:

По-перше, надзвичайна обмеженість коштів і брак приладдя для точної наукової роботи; фактично доводиться користуватися здебільшого з приладдя, придбаного до 1905—1906 років. Така технічна відсталість устаткування надзвичайно гальмує темп і план роботи.

По-друге, надмірна перевантаженість робітників педагогічною працею, що має наслідком занадто повільний темп роботи.

Завдяки тому, що майже всі головні вузи Одеси (ІНО, ІНГ, мед-інститут, технікум пр. хемії, хемфарін, пролет. університет та инш.) примушені користуватися, через брак власних лабораторій, з аудиторії та частини лабораторій інституту, а професори фізики цих вузів є одночасно співробітники фізичного інституту, останній мав змогу взяти активну участь в організації та впорядкуванні викладання фізики у вищих школах Одеси. Головні риси цієї роботи зазначено в звітах про організаційну роботу інституту, поданих Укрголовнауці в - осени 1926 року; тут бажано тільки підкреслити, що було б дуже доцільним і відповідало б інтересам профосвіти, коли б Головпрофосвіта матеріально допомогла інституту в справі ремонту й поповнення колекцій, демонстраційного приладдя й поліпшення господарського стану інституту.

Прикладаючи всіх зусиль, щоб оживити інтерес до наукової роботи й упорядкувати викладання фізики по вузах Одеси, інститут був би дуже радий взяти по змозі участь і в технічному будівництві України. Інститут міг би, наприклад, стати в пригоді в справі виробництва фотографічних платівок, у чому деякі співробітники інституту мають і технічний, і науковий досвід, або в справі виробництва наукових кінофільм та инш.

Далі, в розумінні практичного використання наукової роботи інституту, можна було б зазначити прикладний ухил робіт рентгенофізичної лабораторії, що можуть набрати певної ваги для практики рентгенівських інститутів.

Виготовлено до друку:

1. Г. Л. Міхневич. Експериментальне досліджування енергії вихрестого руху в повітрі (1 арк.).

2. П. А. Талько - Грінцевич. Проходження рентгенівського проміння через Одеський будівельний камінь (1 арк.).

3. В. В. Кондогури. Вплив електричного та магнетового полей на кристалювання перехолоджених салолу та піперину (дальші дослідження).

4. Е. А. Кирилов. Внутрішній фотоэффект у галоїдних солях срібла (ще не закінчено 2—3 арк.).

В минулому році інститут у цілому не друкував нічого, бо не мав на це коштів; що ж до окремих співробітників, то надруковано ось які праці:

1. A. Ball und E. Ball. Die Gleichrichtwirkung des Kontakts: Halbleiter-Metall. Zs. Physik. Bd. 35, s. 207. 1925.

2. В. В. Кондогури. Влияние электрического и магнитного полей на кристаллизацию переохлажденных пиперина и салолу. ЖРФХО Физ. отд. юбилейный выпуск в честь О. Д. Хвольсона. 1926 г.

3. Д. Д. Хмыров. Применение ультрафиолетовых лучей в криминалистической технике. „Архив криминологии“, т. 2.

4. Б. Ф. Цомакион. Курс радиотехники и электромагнитных колебаний и волн. Часть I (в стеклограмме).

5. Е. А. Кириллов. Об электропроводности скрытого изображения. ЖРФХО Физ. отд., стр. 259, 1925.

6. Е. А. Кириллов. О фотоэлектропроводности бромистого серебра в слоях зернистой структуры. ЖРФХО Физ. отд. юбилейный выпуск в честь О. Д. Хвольсона. 1926.

Звіт Київської науково-дослідчої катедри фізики за 1926—27 рік

Особовий склад катедри:

Керovníк катедри та секції експериментальної фізики — проф. О. Г. Гольдман.

А. Секція експериментальної фізики.

Дійсні члени: проф. М. А. Лінниченко, доц. О. Є. Любанський.

Наукові співробітники: Ю. М. Губарьов, Ю. С. Руденко, О. М. Косоногова.

Б. Секція теоретичної фізики.

Керovníк секції — проф. Л. І. Кордиш.

Науковий співробітник — проф. Л. Я. Штрум.

Аспіранти: В. Е. Лашкарьов, С. В. Герцрикен, Ю. М. Юницький.

Наукова робота членів та аспірантів катедри

Експериментально-дослідча робота

О. Г. Гольдман. Провадив разом з О. М. Косоноговою роботу вивчення фотоелектричного ефекту Бекереля в пофарбованих світлочувливих електродах. Дослідження провадилося за розробленою від О. Е. Гольдмана методою фотоелектричної характеристики. Досліди переведено з метилвіолетом, авраміном, родаміном та іншими фарбами.

Далі розроблював питання електричних виснаг (розрядів). Знайдено емпіричний вираз, що до залежності між p_x та p_d , де p — тиснення газу, d — виснажне відстання та x — напруження поля.

Вивчав разом із т. Супрунович пристосування електронних ламп, як засобу до підсилення потоків постійного або з дуже повільними змінами.

Почав вивчення кварцу, як генератора акустичних коливань.

Надрукував разом з М. А. Левитським „Визначення віддалень точок на дні ока за допомогою зорового кута“. („Укр. Мед. Вісті“, № 1, 1927).

О. Е. Любанський. Розробляв далі методи дугової спектральної аналізи та досліджував радіоактивність українських мінералів за методом альфа-променів.

Надрукував разом з В. О. Тороповим „Про спектральну аналізу гірських порід та мінералів України“ в „Українських фізичних записках“, т. I, 1926 р.

В. Е. Лашкар'ов. Надрукував разом з В. П. Лінником свою роботу про визначення показників злому рентгенівських променів за методом тотальрефлектометра.

Розроблював теорію та методику рентгенометалографічних досліджень. Збудував камеру для вивчення структур цілих шматків металів за методом Дебай - Шерера.

Здав до друку теоретичні роботи: 1. До теорії руху матеріальних тіл та світла у гравітаційному полі. 2. Вивід формули Френеля з теорії квантів світла.

Висновки з цих праць докладено І Всесоюзному з'їздові фізиків.

О. М. Косоногова. Разом з О. Г. Гольдманом переводила виміри фотоелектричного ефекту, про що зазначено вище.

Підготувала до друку роботу „Підготування дифузії газу в поруватий посуд.“

Теоретична робота

Л. І. Кордиш. Надрукував:

1. Вывод основных формул гравитации Ейнштейна из Ньютоновых потенциалов. („Известия Киевского ИНО“).

2. К теории электропроводности. („Известия Киевского Политехнического Института“).

3. До теорії надпровідності. („Укр. Фізичні Записки“, т. І, 1926).

Здав до друку:

1. До статистики рівноваги всередині наелектризованого провідника. (До „Укр. Фізичних Записок“).

2. Основні характеристики струму в провідниках. (До „Вістей Київського ІНО“).

3. Курс „Теоретичні основи електротехніки“. (До ДВУ).

Л. Я. Штрум. Надрукував: „К вопросу об истолковании опыта Майкельсона. („Вісті Київського Політехнічного Інституту“).

Підготував до друку: „Узагальнення формули Планка“.

В. Е. Лашкар'ов. Теоретичну роботу зазначено вище.

Фізико-технічна робота

М. А. Лінниченко. З доручення Укр. Головної Палати Мір та Ваги організував вагову лабораторію при держвагмайстернях у Києві. Перевірив теорію регулювання десяткових ваг, що її склав раніше. Наслідки роботи ствердили теорію. Склали теорію підбору ваг із комплексу підплатформових підойм і коромисел, які мають значні абсолютні помилки в раменах.

Вивчав причини мінливості показів торговельних ваг. Сконструював прилад для закруглення лез на дуже малий радіус.

Склали теорію регулювання вантажних ваг.

Звіт про роботу підготував до друку в „Укр. Фізичних Записках“.

Ю. М. Губарьов. Надрукував: „Електролітичний випростувач у ланцюзі змінного струму“ (в „Укр. Фізичних Записках“).

Досліджував та підготував до друку: „Амальгамні акумулятори підвищеного напруження“.

Наукові видання катедри та зв'язок із закордонними інститутами

1926—27 року катедра спромоглася випустити перший зшиток „Українських Фізичних Записок“, де вміщається роботи як членів Київської катедри, так і інших авторів, що бажають друкувати українською мовою свої роботи.

Завдяки цим „Запискам“, роботу катедри тісно ув'язано з роботою інших, фізичних кафедр України.

До кінця року має вийти ще другий і третій зшиток.

Через розсилання „Укр. Фізичних Записок“ катедра встановила зв'язок та обмін виданнями з такими закордонними інституціями:

Італійське Фізичне Т-во в Болонії, Інститут Франкліна в Пенсільванії, II Фізичний Інститут у Геттінгені, Фізичний Інститут у Ляйпцігу.

Участь у з'їздах

Катедра брала участь у V з'їзді руських фізиків у Москві 15—20 грудня 1926 р. На з'їзді зроблено такі доповіді:

Л. Я. Штрум:

1. Про швидкість більшу за швидкість світла в теорії відносности.
2. Про стійкість атомової зернини
3. Вивід формули промінювання.

В. Е. Лашкарьов:

1. До теорії тяжіння.
2. Вивід формули Френеля з теорії квантів світла.

В. Е. Лашкарьов разом із В. П. Лінником:

Виміри показника перелому рентгенівських променів.

До складу почесної президії із складу катедри були обрані: головою одного з засідань секції електромагнетизму проф. О. Г. Гольдмана; секретарем засідання секції молекулярних сил — О. М. Косоногову, секретарем одних загальних зборів та засідання секції загальної фізики — Л. Я. Штрума; секретарем засідання секції загальної фізики — В. Е. Лашкарьова.

Наукові засідання

1926—27 р. відкриті наукові засідання катедри збирали від 17 до 40 учасників. Відбулось 12 засідань; на них заслухано 22 доповіді, з них 8 оригінальних, що й були надруковані, та 14 рефератів.

Через переобтяженість членів катедри у звітному році, як і в минулому, не вдалося зорганізувати регулярні звіти з закордонних досягнень фізики.

Збори в питаннях методики фізики

У цих зборах брало участь 20 навчителів фізики київських трудових, професійних і вищих шкіл, шкіл фабзавучу та инш.

За звітний час відбулось 12 засідань. Обговорено програми - мінімуми для вступних іспитів до профшкіл м. Києва, програми для трудшкіл, програми фізики в школах фабзавучу, а також заслухано й обговорено рецензії на підручник Франківського та американський підручник Мілікена.

З доповідями виступали т. т. В. Н. Рейнбот, Л. І. Леущенко, Д. І. Чередниченко, Веракса й Солодовніков.

Крім цього, у розширеному засіданні семінару разом із міською конференцією навчителів фізики в трудшколах О. Г. Гольдман прочитав доповідь „Про електронну теорію й про можливість введення елементів її в трудшкілі“. Доповідь зроблено на прохання членів семінару. Підчас доповіді показано значну кількість демонстрацій.

У роботі брали участь аспіранти.

Семінар для аспірантів

Проф. Л. І. Кордиш почав провадити семінар нової квантової механіки.

Семінар підвищеного типу при вузі

3 грудня 1926 р. проф. Гольдман розпочав провадити семінар підвищеного типу при КПІ на тему: виснага (розряди) у газах при високих напруженнях та теорія Тавнзенда. Семінар працював що - тижня по 2 години. Брало участь 14 чол. із різних факультетів КПІ, переважно старших курсів. Відбулося 10 засідань. Учасники пророблювали теми оригінальної літератури, якою вони користувалися в бібліотеці катедри.

Учасники дуже ретельно відвідували збори й підготовлювались до своїх доповідей. Були заслухані та докладно обговорені 10 доповідей.

Виявилось, що з частини учасників семінару можуть вийти цінні робітники в царині фізики. Від учасників семінару вимагали, щоб вони пройшли основні курси фізики й математики та щоб вони вміли читати наукову літературу хоча б одною чужою мовою.

Зв'язок з марксо - ленінською катедрою

На протязі звітного року встановлено зв'язок з марксо - ленінською катедрою. Керівник катедри головував у підкомісії точних наук методологічної комісії природознавства і в президії методологічної комісії природознавства. У зборах цієї комісії брали участь із членів та аспірантів катедри Л. Я. Штрум, С. М. Герцрікен та О. В. Юницький. Доповіді про V з'їзд фізиків зроблено на засіданнях комісії О. Г. Гольдманом та Л. Я. Штрумом. Розроблено програми доповідей на майбутній рік.

Праця аспірантів

В. Е. Лашкар'ов на протязі звітного року працював як самостійний науковий дослідник. Про наслідки цієї роботи зазначено вище. Катедра ухвалила допустити В. Я. Лашкар'ова до захисту тез, що має відбутись ще до кінця звітного року.

С. М. Герцрікен та Ю. Н. Юницький почали роботу після затвердження їх у листопаді 1926 р., у грудні брали участь у V з'їзді фізиків, так що систематичну роботу почали в січні 1927 р.

Згідно з планом минулого року їм запропоновано звернути на протязі першого року особливу увагу на вивчення основних фактів експериментальної фізики на підставі самостійно переведених демонстрацій та дослідів при одночасному продовженні систематичної роботи з теоретичної фізики.

За основну тему взято пророблення курсу оптики. Вони простудіювали курси Маха „Принципи фізичної оптики“ (по-німецьки), відповідні розділи з курсів ВХД'у, підручника Хвольсона та курсу теоретичної „оптики“ Друде. Проробили ряд демонстрацій і особливу увагу звернули на розроблення методи шлір Теплера, для чого вони збудували шліровий апарат. При цьому вони вивчили всю спеціальну літературу що до цього питання.

На черзі стоїть фотографування звукових хвиль за допомогою методи шлір.

Далі, вивчали також за оригінальною літературою питання стоячих хвиль світла та кольорової фотографії. Одночасно вони систематично вивчали англійську мову в фахівця.

С. М. Герцрікен працював на заводі „Арсенал“ під керуванням інструктора для ознайомлення з токарською справою.

Наприкінці року т. т. Герцрікен та Юницький у відкритому засіданні катедри робили звітні доповіді з пророблених ними праць що до методи шлір та показували демонстрації явищ, що їх одержують за цією методою.

Доповідь обговорено в закритому засіданні пленуму катедри. Аспірантам указано хибі в будові доповіді й хибі демонстрації, але одночасно визнано, що вони проробили значну роботу, при чому добре вивчили оригінальну літературу, виявили вміння розуміти виучувані явища; в цілому роботу їхню за звітний рік визнано за достатню.

Доповіді, рецензії, методологічна робота

Л. Я. Штрум надрукував ретензію на твір „С. Ю. Семковский. Диалектический материализм и теория относительности“ у „Прапорі Марксизму“ за 1927 рік. Продовжував розроблення курсу „Будова атому“ на хемфаці КНІ.

Л. Я. Лашкар'ов розробив курс „Рентгенометалографія“ для студентів-металургів 3 курсу хемфаку КПІ.

Українізація катедри

Катедра друкує свій часопис українською мовою. В питаннях термінології вона звязалася з фізичною комісією Інституту Української Наукової Мови. Всі члени катедри володіють укромовою. Захист тез для переходу наукових співробітників переводився по-українськи. З 22 доповідей 6 подано українською мовою.

Зв'язок з виробництвом, консультації та зв'язок з іншими катедрами

Проф. М. А. Лінниченко був своєю роботою безпосередньо зв'язаний з виробництвом. Іншим членам катедри доводилось час від часу давати консультації в різноманітних питаннях, з якими до них звертались. Так, наприклад, О. Г. Гольдману доводилось давати деякі вказівки що до одержання озону для одного з робітників Шкітресту та про можливість використання фотоелементів для сахариметрів та калориметрів одному із співробітників Цукротресту.

Ряд консультацій у різних питаннях дано членам катедри медінституту й т. інш.

Треба визнати, що така випадкова консультаційна діяльність вимагає іноді витрачення значного часу і є з організаційного боку мало доцільна. Треба ще встановити форми організації, при якій катедра могла б одержувати від виробництва списки важливих для нього проблем і, в залежності від матеріяльних можливостей і сил, систематично розроблювала б ті або інші питання. При цьому треба дати змогу керівникам катедри ознайомитись із станом дослідчих лабораторій виробництва, а аспірантам безпосередньо працювати в цих дослідчих лабораторіях для встановлення простих зв'язків з виробництвом.

Бібліотека катедри

Темп розвитку бібліотеки в звітному році гальмувало запізнення в одержанні призначених для катедри коштів, а також великі труднощі переказу валюти.

Завдяки закупкам підчас з'їзду в Москві та Ленінграді, вдалося все ж таки придбати коло 80 назов; бібліотека одержувала 5 закордонних часописів та ряд руських. Вона має тепер коло 300 томів новіших видань і є найповніше книгосховище новіших видань з царини фізики в Києві.

Поповнення інвентарю катедри

Протягом звітнього року одержано комплект помп Геде, Міллівольтметр; замовлено монохроматор та інше приладдя.

У Києві коштами катедри виготовано деякі приладдя: камеру для рентгено-металографічних знімків, установка для методи шлір Теплера то-що.